

Märts
1937

Nr. 17

Tuleviku Rajad

Sisukord: Koopi Haalimäe — Aga haud oli tühi. Ilmar Talve — Sula. Enrik Ilmre — Kevade tulek. Valdek Naber — Ekslemas. Aarne Vinkel — Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated. I. Talve — Pinginaabrile. Jüri Välge — Mõningaid tõdesid ja soove. Ed. Kansa — Pudrunui. J. K. — Abinõu. L. Rimmel — Raamat. Roland Leol — Noored, austage vanu kombeid. T. Vee — Kiisu. Emma Liiv — Haige oma. Kartuse võitmine. Tehnika. Keelenurk. V. Ojakäär — Metsas. R. Permann — Kevade hüüd. Kirjandus. Rahvusvahelise Kirjavahetuse Eesti Büroo teateid.

Kaas H. Ruusilt.

Keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri

«Tuleviku Rajad»

ilmub käesoleval semestril järgmiselt:

nr. 18 — aprillis ja nr. 19 — mais.

Õpilased, vilistlased, õpetajad! Tehke kaastööd „Tuleviku Radadele“!

Aidake kaasa „Tuleviku Radade“ levitamisele!

Kaastöö saata „Tuleviku Radade“ toimetusele, Tallinn, Sakala 51. Tellimised ja kuulutused saata talitusele, Tallinn, Sakala 51. Raha maksta posti jooksvale arvele nr. 315.

„Tuleviku Rajad“ maksavad:

sügispoolaasta (4 numbrit) — 90 snt., kevadpoolaasta (5 nr.) — 115 senti, kogu õppeaasta (9 numbrit) — 2 kr., üksiknumber — 25 snt.

„Tuleviku Radu“ saab tellida ka igast postkontorist.

Tallinnas müügil Kooli-Kooperatiivis, Tartus — Ajakirj. kontoris (Rüütli tn.)

TULEVIKU RAJAD

EESTI KESKKOOI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

III aastakäik

18. märtsil

Nr. 17

«Aga haud oli tühi . . .»

On jälle kevad!

Kui palju heledat rõõmu on nende sõnade vatjul! Mingi karge tuulepuhang tuiskub läbi meelte ja südame. Tahaksin olla hea kõigile, tahaksin andestada palju. Tahaksin leevendada kõigi kannatajate valu.

On jõudu jälle armastada.

Valudes võitlev süda saab uut julgust, vanaduses väsinul kirgastub samm. Käed, kellel nõutult langesid rüppe, haaravad taas rõõmsalt päevadest kinni.

Seda kõike suudab kevad.

Selle looduse virguva jõupuhanguga — mis imeline maailma saatus! — langeb ühte ajas suurim mälestus, — mälestus ristilöödust.

Nad tapsid ta varakevadel.

Me ei tea, mis kõik sündis noil kaugeil päevil seal hommikumaises linnas. Me ei suuda mõista, mida kannatas siis inimsoo suurim õpetaja õigest tunnist kuni murdumiseni ristil. Kes mõõdab selle Suure Kannataja valu, kelle higi oli kui veripisarad!

Me teame vaid, et päeval pärast kevadist paasapäha joobunud rahva-

hulkade rõõmukisa saatel toimus maailma suurim mõrv.

Nad tapsid ta ristil.

„Aga haud oli tühi . . .“

Sest hinge ei suuda ükski tappa.

Ligi kaks aastatuhat on sellest möödunud. Palju verd on valatud, palju on kannatatud, palju on võideldud. Aga ikka jälle inimpõlved on pöördu tagasi risti juurde Kolgatale, kus Tema murdus. Kord arvati, et seal sureb armastus. Aga seal täsündis. Ning kõlab sealt üle maailma kannatamise ja võitlemise, meeletehte ja surma Inimese Poja lunastav hüüd:

„Mina olen ülestõusmine ja elu!“

Võtku see hüüd me südamed kaasa. Laskukem Tema mälestuse ette põlvili. Ühendagu ristimärk taas tänapäeva lõhutud inimsugu. Laitku sellest uue armastuse tuli me silmis, mis heledalt, puhastavalt paistaks maailma, et elustuksid taas pettumusis ja valudes murdunud lootused ja inimsüda taas leiaks rahu.

Roopi Hallimäe.

Sula.

Tilk tilga järgi hõbet tilgub räästast, all kuuldub kõlinalat kui langeks raha. See päikse tuli, veed, mis valla päästab ja lume sulatab kui pehme vaha.

Ning leebes õhus hõljub jälle lootus, uus päike kõigile, uus tärkamine maast. Too helkiv valgus kõigi vana ootus. Taas sinendavad metsad, uhitud on

On pimestavalt palju valgust õhus, külv päikseterist puistat kõigi vakkul! Kus nüüd see üksindus, mis äsja rõhus? Kõik mured mustad põgenenud pakkul.

[saast.

Ilmar Talve

Kevade tulek.

Põhjast lõõtsuv kibe tuul paisus lõpuks tugevaks tormiks. Karedalt möllas ta jääne lõõsk lumelagendikel, haarates ahnelt tuhandeid helbeid, tormates vingudes edasi ja tekitades tugeva tuisu. Kiiresti olid aiad hange aetud ja sügavamadki kraavid maatasata tehtud ning jõuküllusest uhkustades kippus ta kõikjale. Majasarikaist loopis ta lund sisse ja ulualused tuiskas täis ning hundiratast visates traavis ta spiraale tehes tuulepöörise-na ülespoole.

Vastu õhtut rauges ta tarm. See meeletu kihutamine oli teda rängasti väsitanud ja ta jäi ühte suurimasse hange magama.

Vaevalt oli lakanud tuisk ja vaibunud põhjatuul, kui pilved said kevadelt käsu valmistuda rünnakuks talve vallutamiseks. Tasakesi tõid nad vastavad abinõud ja veel tasemini hakkasid nad sõudma soojal lõunatuule rindele. Peagi jõudsid nad uinuva tuisuni. Kuid see oli enda nii osavasti ära peitnud, et keegi ei osanud aimata ta asukohta. „Kevad, ära mine veel edasi, sest meeletu tuisuvana varitseb sind!“ hoiatas üks heasüdamlik lumehelbeke. „Astu ettevaatlikumalt ja võida ta. Me tuleme siis meelsasti sinuga!“

Otsides sõitis nüüd lõunatuul ringi ja näe, tõesti põõnutab see keset sügavat hange. Tasakesi sosistas ta pilvedele midagi ja kohe raputasid need tihedat vihma hangele. Tuul puhus hoogsalt ja silmanähtavalt vähenes suur „lumekindlus“. Kuid nüüd ärkas ka väsinud tuisk ja hüppas kohkunult püsti. Põgenemine oli mõttetut, sest ta uisud ei libisenud enam ja nii ei saanud ta sammugi edasi. Pakane oli oma vande murdnud ja salamahti ära läinud. Vihm tegi talle liiga ja ta

tajus selgesti, et lõpp läheneb. Kevad oli kerge vaevaga vallutanud pakase asumaad ja uhkelt hõiskas ta võidutsoonilt: „Jalamaid kao mu silmist, sest ma ei salli, kui minu rajatud riigis kolavad ringi sellised halastamatud sellid!“

Nii hävis pakase truim käskjalg abitult sulavasse lumehange. Tulid soojad ilmad ja soojendav päike naeratas hommikust õhtuni emakesele maale.

Nagu nõiaväel hakkasid lumehanged üha vähenema. Maa tumepruun rind tuli peagi nähtavale. Iga vähemgi veenire otsis energiliselt teed talvekütkeist. Ühinedes sünnitasid nad ojasid, ojad omakorda jõgesid, mis kohisedes voolasid merede poole.

Allikas ärkas samuti. Elujõuliselt tuksudes helistas ta puhanud süda kevadele hümnile. Lõokene, esimene julge kevadlaulik, lõõritas agaralt taevavõlvil. „Lõunamaine toredus ei ületa põhjamaist kargust!“ nii sõnas ka kuldnook kaseladvast. Metsad kohisesid sõbralikult. Varesed jagelesid puude oksil ja pidasid isekeskis tähtsat nõu, kuhu võiks tulevase kodu kõige kindlamini rajada. Unine kärbes jalutas häbelikult päikesepaistel ja rõõmustas, et talv oma koledustega oli õnnelikult möödunud.

Kaunid kevadlilled õilmitsesid ülalt metsavilus ja mäenõlvakuil. Soe päike jootis neid iga päev kosutava kaljaga ning mahe tuul kiigutas nende õrnu peakesi nii hellalt nagu iga hea ema oma lapsi võib kiigutada, sest lilled on kevade lapsed.

Päev-päevalt soojenevad ilmad võimaldasid loodusele mürtsja ehteid hakata muretsema.

Kaunis laul ja õite võlu on su ehteks, kena kevad!

Riigi Kunsttööstuskool.

Kepade saabumine.

VALDEK NABER

Ekslemas.

On vaikus pühalik ja raske,
 ma seisan nagu kõrges kiriklas.
 Ja kumiseb pea kohal kõma vaskne —
 mu ees on tee, ja põld, ja lumikangas
 [laas.

Tuld tühtreis süüdatud on tuhat,
 sest põleb, põleb ümberringi maa.
 Jalg otsib oma jälgi selles tuhas,
 ent rada ummistub ja edasi ei saa.

On vaikus pühalik ja raske,
 ja kumiseb maailma valge öö.

Taon jalaga kui tulikuuma vaske —
 ta vastu tükkideks kui puruks enda
 Mu rajal ummistub jälg tuhas. [lõön.
 Ma otsin, otsin, otsin oma maad.
 Mu kohal lühtreid süüdatud on tuhat—
 tuld leegivad seal jumalate ra'ad.

On vaikus pühalik ja raske,
 ma seisan nagu kõrges kiriklas.
 Ja kumiseb pea kohal kõma vaskne —
 mu ees on tee, ja põld, ja lumikangas
 [laas.

Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated

Üleriigilisel gümnaasiumiõpilaste kirjandite
võistlusel teise auhinna saanud töö.

Nii iga üksiku inimese kui ka suurte rahvahulkade ettevõtete kordaminek eeldab, et need oleksid juba algusest päle läbi viidud järjekindlalt ja et neil alati oleks kindel siht ning eesmärk. Pimesi kobamine ja teadmatu tunglemine ühele või teisele poole on sagedasti ainult tühine jõukulutus ilma ühegi tulemuseta. Seejuures on loomulik, et sihikindluse puudusest johtunud ebaõnnestumised ja kahjud on seda suuremad, mida ulatuslikumad on ettevõtted.

Lähtudes esitatud seisukohast, nendime, et riigi kui laialdasema ühiskonnavormi majanduselu alused peavad olema arvestatud ning selgitatud laialdasest ulatuses. See on tähtis eriti väikeriikidele nagu Eesti, sest neil ei ole nii laialdast ja määravat osa maailmamajanduses kui suurriikidel. Omeli sõltub väikeriikide käekäik ja koguni nende iseseisvus kindlaist majanduslikest alustest.

Kui vaadelda meie kodumaa majanduselu arenemiskäiku kuni tänapäevani, siis näeme, et see on olnud kaunis muutlik ja mitmepalgeline. Enne iseseisvuse saavutamist oli Eestis domineeriv suurmaaomandus, sest üle poole meie kodumaa pindalast kuulus suurmaapidajatele. Päälegi evisid mõisnikud viljakamaid alasid, kuna talupojad olid surutud kehvemaile ääremaile. Eestlaste kiirem põllumajanduslik arenemine algas alles päle talukohtade pärisomandiks ostmist. Ka meie tööstuse ilme enne riiklikku iseseisvust oli hoopis teist laadi. Intensiivsem tööstustegevus algas päle teorjuse kaotamist; ta oli rajatud vene kapitalile ja kasvas välja Venemaa nõudeist. Mitmesuguste suurte raua- ja tekstiiltööstuste asulamine Läänemere piirkonda oli põhjustatud suurtest veokuludest raudteel. Seega oli ratsionaalsem ennem töödelda vastavad toorained ja siis juba valmiskaubana saata sisemaale. Kuna madala kultuuri tõttu tollaegsel Venemaal ei pandud rõhku loodete kvaliteedile, siis oli ka kodumaal asetsevais tööstustes toodeldud kaupade väärtus väike.

Hoopis uue olukorra lõi riikliku iseseisvuse süünd. Meie tööstus- ja põlundussaaduste päämine ostja Venemaa sulges oma piirid välismaa kaupadele. Tuli ümber orienteeruda Lääne-Euroopa turu jaoks. Siin olid aga hoopis teissugused nõudmised. Enne iseseisvustumist olid meie tööstuse ja põllumajanduse tooted varjatud välismaa võistluse eest kõrgele kaitse- ja keelutollidega; kuid uues olukorras pidime endile seisukoha võitma ja säilitama vabas võistluses. Et seda eesmärki saavutada, oli tarvilik kodumaa

saaduste kvaliteet tõsta ja kohastada turunõuetele. Põllumajanduses tõi suure pöörde maareform, millega suuremaapidamine likvideeriti ja asemele astus puhtakujuline eesti väikemaapidamine, mis vastab rohkem eestlase hingelaadile.

Vabariigiaegse majanduselu esimesel aastakümnel ja osaliselt kuni viimase ajani rõhutati meil pääasjalikult põllundust ning karjandust ja kujutleti Eestit päämiselt põllundus- ning karjandusmaana. Põllumajandusliku kultuuri arendamise suhtes on meil lehtud palju tööd; toodanguvõimet on suurendatud mitmesuguste oskuslike teadmiste levitamise ja talupidajatele on antud laene majapidamiste paremaks ja ajakohasemaks sisseseadmiseks. Kriisiajal püüsid meie põllundust ning karjandust elujõulistena ainult riiklike juurdemaksude abil, sest välisluru madala konjunktuuri tõttu ei kahtunud sissetulekud kulusid, mistõttu meie põllumajandus oleks hävinud.

Kuid kriisiaeg õpetas meile ka seda, et ainuüksi põllunduse ning karjanduse liigne esirinda tõstmine on kahjulik rahvamajandusele. Nimelt oli meil võimalik põllumajandussaadustele juurdemakse anda ainult tööstussaaduste väljaveost saadud välisvaluuta arvel. Poleks meil tööstust üldse eksisteerinud, oleks kitsikusest väljapääsimine osutunud raskeks.

Kriis ei jätnud puutumata ka meie tööstust. Ka siin tõmbusid turustamisvõimalused koomale. Sellele vastavalt püüdis meie tööstus rohkem kohaneda siseturu nõudeile. Olukorra parandamiseks tuli esmajoones turule lastavaid tooteid mitmekesistada. Siin on märgatavaid tulemusi saavutatud, sest viimaste aastate sisseveos on tarvitamiskaupade osatähtsus vähenenud, kuna seevastu on tõusnud toorainete ja poolvalmis kaupade sissevedu.

Viimasel ajal koos nn. ülesehitava suunaga on meie riigi- kui ka majanduselus rohkem rõhku hakatud panema kindlamate sihtide ja arenemissuundade fikseerimisele. Seejuures on jäädud peatuma mitmekesisusprintsiibile. Ei peeta ratsionaalseks ainult ühe ala, näit. põllumajanduse liigset esirinda seadmist, vaid asetatakse eesmärgiks iga võimaliku ning tulutoova tuludusala arendamine vastavalt meie oludele. Seda juba esmalt seepärast — nagu eespool märkisime, — et ühe ala raskustesse sattumisel on võimalik seda toetada teise majandusala kaudu. Vastavalt sellele ongi viimasel ajal põllunduse ning karjanduse kõrval eriti rõhutatud tööstust, merendust ja ka kalandust. Kui areneb meie tööstus, siis ei tarvitse tulevikus Eestist enam nii suurel määral põllundusprodukte välja vedada, vaid meie tööliskonna ostujõu kasvades leivad põllundussaadused realiseerimist kodumaal. Teiselt poolt aga põllunduse alal tegutsejad võivad suuremate sissetulekute puhul rohkemal määral tarvitada kodumaa tööstussaadusi, seega vältides nende mõnikord odavamast müüki välisurul.

Ka põllunduses ei rõhutata enam ainult ühe ala, näit. loiduviljakasvatamise ainukehtivust. Ka siin tuleb mitmekesistada; tähtis on majapidamise paindumus, mis võimaldab toodangu vähendamist alal, kus tulu väheneb, ja rõhku panna sääl, kus väljavaated paremad. Kui juba päale vabariikliku korra saavutamist alustati meie tööstuse ja põllunduse viimist euroopalisele tasemele, et ta oleks võistlusvõimeline välisurul, siis kestab see siinamaani ja on eriti hoogu saanud viimaseil aastail, kus majanduskriisi raskused on ületatud. Eesmärgiks siin on olukord, kus meil ei tarvitseks põllundusele enam riiklikult juurde maksta, kui hinnad halvenevad, ja teiseks, et meie tööstustooted oleksid võimelised kodumaa kui ka välismaa turul võistleva ilma mitmel alal kehtivate kaitsetollideta.

Millised oleksid siis meie majanduselu praegused väljavaated ja tulevi-

kukavatsused? Eesti põllundus suudab oma võistlusvõimelisust lösta päämiselt hoogsa maaharimise ja parema väetamise teel. Teiseks tuleb märkida suuremat mehhaniseerimist, sest meil on siitamaani liiga vähe põllutöömashinaid. Et neid aga kasutamisele võtta, peab enne läbi viima mitmesuguseid maaparandustöid — kividest, kändudest ja mätastest tulevad meie väljad vabastada. Kuna meie talud on väiketalud, siis on põllutöömashinate tasuvus väheldane ja neid saab kasutada ainult piiratud ajal. Et seda nähet vältida, on mõeldav masinate ostmine mitme talundi pääle ühiselt. Karjanduses tuleks meil arendada meie oludele vastavaid loomatõuge. Üldse on Eesti esmajoones karjamaa, sest toiduviljadele teevad talviti kahju külmad, samuti on kevad vilu. Karjandust soodustavad päämiselt karjamaade protsentuaalne rohkus ja taimede liigiline mitmekesisus. Turustamisvõimalused on meil soodsad, sest oleme suuremale põllumajandussaaduste ostjale — Lääne-Euroopale lähemal kui näit. Lõuna-Ameerika põllundusmaad ja Austraalia.

Töönduse arenemiseks on vajaline toorainete ja jõuallikate olemasolu. Töötlemistööstuse tähtsam tooraine meil puudub. Seetõttu võib laialdasemal määral areneda ainult põllundussaaduste töötlemistööstus. Siia alla kuuluvad meiereid, piiritusvabrikud, lina- ning villatööstused. Jõuallikate poolest on meie kodumaa õnnelikum. Põhja-Eesti maakooses leiame suuri põlevkivi hulki; nende tagavara on 5,5 miljardit tonni. Põlevkivi sobib kütteks, millena ta ongi tarvitamisele võetud raudteel ja mõnedes vabrikuis. Ratsinaalsem on aga põlevkivi kasutamine toorainena mitmesuguste õlide destilleerimisel, sest meie põlevkivi õlisisaldavus on suur. Viimaseil aastail on õlitööstus hüügsammudega arenenud ja me võime ennustada talle veel suuremat tulevikku. On ju õli ja selle saadused maailma tsivilisatsiooni alus. Teise jõuallikana märgiksime turvast. Eestis leidub soid ja rabu ligikaudu 15% kogu pindalast. Turvast ongi viimaseil aegadel rohkesti tarvitama hakatud. Turvale toetub ka meie kodumaa elektrifitseerimiskava. Lõppeks on jõuallikaina tähtsad ka meie kosed ja joad, millede koguvõimsus on 170.000 hobujõudu. Seega jõuallikate suhtes ei ole meile nii väga oluline kivisõe puudumine eesti maavarade hulgas. Samuti omamaiste jõuallikate olemasolu võimaldab teatud piirides välismaiste toorainete töötlemist, mis on praegu arenemas metalli- ja tekstiiltööstuses.

Väljavaateid on meil ka merenduse alal. Meie saarte elanikud on tuntud osavate meremeestena ja tulevikus võib meie kaubalaevastik rakenduda välismaa teenistusse.

Eesti pinnas on soodus metsakasvaks. Kui meie metsandust arendatakse plaanikindlalt, võivad need muutuda suureks rahvuslikuks varaks.

Ka kaubanduse arendamiseks on meil eeldusi. Olles vahetülilis Lääne- ja Ida-Euroopa vahel, võib Eesti saada transportkaubandusmaaks. Siitamaani on aga transport läbi Eesti olnud kaunis kõikuv.

Eelnenust järgneb, et Eestil ei ole loodus sugugi nii ülekohtuselt kahe silma vahele jätnud ja et meil pole mingit alust norutamiseks ja kaebamiseks Eesti kehvuse üle, vaid meil on eeldusi ja väljavaateid, koguni suuri väljavaateid majanduslikuks arenemiseks, mis meile kindlasti tagavad riikliku ja majandusliku iseseisvuse ning rippumatuse.

Pinginaabrile.

Me südametuksete ühine sööst
on pandiks me sõprusele.
Ehk siiski sest kõrvu teht koolitööst
kord tõuseb ka tulevik hele.

Me südametuike ja pulsilöök
on ühises ootuses tuigand.
Ning lahutand pole meid ükski nõök.
taas sõber on sõpra huigand.

Koos veetnud me päevi nii halbu kui
koos oodanud klassitöö vihku [häid,
Koos eksami ootel me vaevanud päid
ja oodand, mis langeb me pihku.

Kas küpsusetunnistus lahutusteeks,
kas valgus me vahel siis mustub?
Kuid sõprus jääb eluski sõpruseks
ja mälestus koolis ei kustu.

Rakvere Linna
Keskool

Õpilased hoolitsevad lindude
eluasemete eest.

Jüri Välge.

Mõningaid tõesid ja soove.

Kuulus lause „ilus on tõde“ kõlas juba sada aastat tagasi Zola ja teiste pahesid näitavate kirjanike suust. See lause evib praegu sama suurt tähtsust nagu varemgi. Seni on palju tõesid päevavalgele toodud ja nende üle räägitud, taunides halbu ja arendades häid mõtteid ja tegusid. Ilusad ja õilsad tões on kõlavate lausetega kuulutatud inimesile, kuid siiski on need vähe mõjutanud inimeste eluviise. Ikka ja ikka korduvad samad nähtused, ainult väheste muudatustega, teistes faasides.

On palju kirjutatud inimeste halvust omadusist, kuid seni pole kellegi õnnestunud kõrvaldada mõningaid pahesid ühiskondlikust elust.

Juba ammu kirjutati ja räägiti alkoholitarvitamisest johtuvaist pahedest, kuid alkoholitarvitamine suureneb iga päevaga. Keegi ei oska ega jõua seda pahet kõrvaldada, vahest ka sellepärast, et see toob mõnele

kasu. Kuid need mõned ei mõtle kahjule, mida toob alkohol ühiskonnale. Meie, kes tahame, et meie riik ja rahvas elaks veel kaua, peaksime aru saama, et just alkoholitarvitamine on üks neid peapõhjusi, mispärast meie rahvaarvu loomulik juurdekasv on nii väike.

Juba mitmeid sajandeid tagasi räägiti sõdade vältimisest ja on püütud riikidevahelisi konflikte lahendada rahulikul teel, kuid tänini kestavad sõjad, pealegi veel metsikumas toorus. Inimesed ise konstrueerivad masinaid oma vendade hävitamiseks!

On palju räägitud desarmeerimisest, kuid hoolimata sellest relvastuvad kõik riigid üsna palavlikus kiirus. On ju tuntud hüüdlause: kui tahad rahu — siis valmistu sõjale!

Ka õpilaste seas on palju halbu noori. Ainult vähesed õpilased on tõeliselt huvitatud kirjandusest, suurem osa õpilasi loeb tühiseid seiklus-

romaane, mis pole sugugi kasulikud vaimseks arenemiseks.

Kinod, mis ei puudu nüüd üheski linnas, ei paku midagi kasulikku. Sagedi näidatakse seal labaseid seiklusi ja kabaree-romaane, mis rikuvad noorte hingi. Muidugi on linastatud ka häid filme, mida on kasulik ja huvitav vaadata. Sellepärast arvan, et need kabaree-romantilised filmid peaksid eranditult olema noortele keelatud.

Meie õpime selleks, et end ette valmistada tulevasele iseseisvale elule. Kuid meie ei taha ainult enesele tagada head tulevikku, vaid ka oma kallile kodumaale. Meist peavad saama vahvad kodumaakaitsjad ja head isad; osavad perenaised ja ohvri-meelsed emad.

Kokkuvõttes tahan mainida, et meie, kui tuleviku rajajate huvid on koondatud ainult õppimisele, sest muidu hakkab lonkama koolitöö, mis on isegi küllalt raske. Praegusel ajal, mil teostatakse uusi reforme, on tähtsad ka meie ideaalid, soovid ja mõtted. Seepärast arvasin tarvilikuks avaldada neid mõtteid ja soove, et

Riigi Kunsttööstuskoool Pürskkaev

teised kaasõpilased mõtleksid järele pahedele ning õilsaile mõtteile, mis on praegusel ajal väga tähtsad ja huvitavad.

J. K.

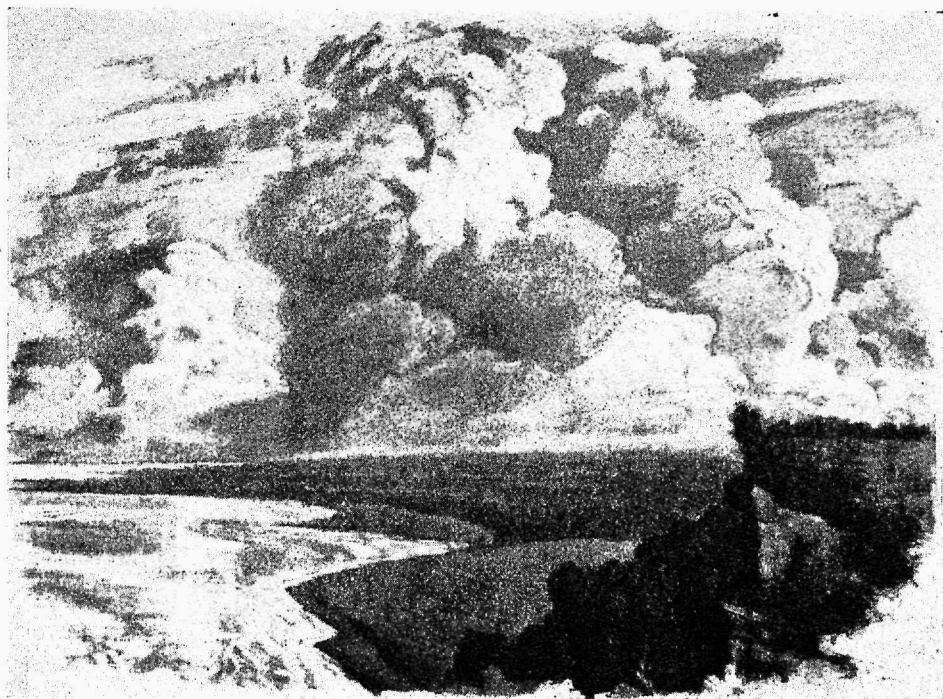
Alinõu.

Olin teinud päraslõunase jalutus-käigu laialdastes männimetsades teisel pool järve ja istusin tagasiteel silmapilguks puhkama kännujuurikale Särgevare pargis.

See polnud õigupoolest mingi park, aga et see seda kunagi tõesti oli olnud, siis nimetati seda nüüdki nii — möödunud hiilguse mälestuseks. Nüüd oli see vaid soostunud metsariba, mis paari kilomeetri pikkuselt sirutus järve rabaseil kaldail. See oli küljeliva-junud puude ja metsistunud põõsaste läbipääsematu padrik, kus mõned metspardid pahistasid, kus sääsed sumisesid kändude ümber ja kuhu kõrk-

jasse kasvav järve läikis puude vahelt. Ja läbi selle padriku viis vilets, alati porine vankritee Särgevare mõisa, tee, millel kindlasti rohkem leidus lehma-de kui inimeste jälgi.

Puhates jalgu selle harva käidava metsatee veerel naersin endamisi oma sõpra, kes oli mõttele tulnud üürida endale suveks tuba selles Jumalast ja inimestest unustatud mõisas. Nüüd sügise tulles oligi teel hakanud siin nii igav, et ta oli kutsunud minu endale seltsiliseks. Ja igav ning maha-jäetud oli see mõis ka tõesti. Kes oleks ka pidanud selle eest hoolitsema? Selle viimane omanik oli surnud jä-

Riigi Kunsttööstuskool

Kevadine taevas.

rehtulijaita, nagu see tema reisukaaslaste seas viimasel ajal sagedaseks kombeks on saanud. Rutuga otsiti siis keegi kaugel sugulane, neljakümneaastane punajuukseline parunipreili, kes omandi pidi perekonnale säilitama. See asuski juba teist aastat mõisas. Hõoned aga lagunesid endises rahus ja endiselt võidutsesid nõgesed varisevate müüride ümber.

Viimasel suvel — tõsi jah! — oli mõisa ilmunud keegi blond, umbes kahekümneaastane noorsand, kes nagu jutustati, oli põhjaläinud parunivõsu kuskilt Pärnuma kandist, ja kellest teati kõnelda kõige mitmekesemaid lugusid. Pealeselle veetis vahetevahel mõne päeva mõisas keegi onu linnast, oma kuuekümneaastane vanaparun, endine kaardiväehvitser, kes aga minu siinviibimise ajal kordagi polnud kohal käinud.

Selline oli mõis, kuhu mu sõber oli asunud suveks, millist sammu ta nüüd küllalt ei jõudnud sajatada.

Ma kehtasin parajasti tõusma, et jätkata teed mõisa suunas, mis varsti pidi teekäänaku tagant nähtavale ilmuma, kui kuulsin samme enda taga. Ümber vaadates nägin, et see oli vana parun, perekonna viimne meesliige, see, kes linnas asus ja kes praegu tuli nähtavasti jaamast. Tundsin ta oma sõbra kirjelduse järgi. Ta oli küllaltki iseloomulik tüüp ja ma vaatlesin teda sellise huviga, et unustasin enda istuma kännu varju, kus ta mind möödudes ei märganudki.

Ta oli suurekasvuline mees, õige pikk, kuid siiski rohkem laiusega imponeeriv. Ta suur pea, mida hallid harjasjuuksed katsid, oli sõjameheliikult püsti ja lumivalged vurrud laias,

ebatavaliselt punases näos näisid vähe oma lõbususest kaotanud olevat.

Ta kandis kulunud halli kuube, mille hõlmade vahel aristokraatne õllekõht pesitses. Jalas olid tal kitsad knickerbockerite taolised püksid, mis ta põlvede iselaadilisi nõksuvaid liigutusi astumisel eriti silma lasksid paista.

Kui ta must mõnikümmend sammu mööda oli jõudnud, tõusin ja läksin talle järele.

Peagi jõudsime puude vahelt välja. Vanaparun siirdus otse üle tühja mõisaõue, kus mõned kanad pühapäevases rahus nokitsesid ja kadus peasissekäigu raske tammeukse taha. Mina jalutasin aeglaselt vanade tühjade tallide juurest ringi, kuni jõudsin tagaukseni, kust trepp mu sõbra suvikorterisse üles viis.

See suvikorter oli madal, valgeks lubjatatud seintega tuba kõrgel katuse all. Selle sisustuseks olid mõned kulunud katetega toolid, laud ning kaks raamitaolist voodit. Need tunnistasid, et ruum nende kehvade pansionitubade liiki kuulus, milliseid vaesunud parunid oma mõisade pööningukordadel vähenõudlikele suvitajaile välja üürisid.

Mu sõpra polnud toas. Ta oli lahkunud ust lukustamata jättes. Võtsin ajalehe laualt ja istusin seda lehitse-des avatud akna alla teda ootama.

Ma ei tea, kui kaua olin seal istunud, kui mu tähelepanu kõitsid mingi kõneluse hääled, mis tulid alt. Vaid üksikud saksakeelsed sõnad kostsid minuni, kuid nende toon äratas mu uudishimu ja kummardusin aknast välja, et paremini kuulda.

Otse akna all oli väätkasvudest katust. See kuulus rõdule, mis ulatus teise majakorra akende ette ja oli mulle peaaegu käeulatuses. Ning läbi hõreda lehestiku nägin rõdul kahte inimest istuvat. Need olid: vanaparun, keda äsja olin näinud saabuvat, ja too blond noorsand, kes kevadel oli asunud mõisa ja kelle positsioon siin

— vähemalt mulle — oli üpris ebaselge. Mõlemad olid elavas kõneluses ja vanamees žestikuleeris ärritatult.

„Soo“, ütles parun teravalt, „ja mida Teie siis õieti otsite?“

„Ausalt öeldud: otsin head partiid,“ vastas noorsand aeglaselt.

„Selge! Ja mina pakun Teile selleks võimaluse!“

„Mis on hea ja mis seda mitte ei ole, see oleneb teataval määral maitsest, härra parun.“

„Maitsest, maitsest,“ osatas parun, — „50 hektaari maad ja mõned tühi- sed võlad, mida siis, kui vähegi käsi liigutate, mänguasi on tasuda. — Äh? Mis on Teie maitse selle kohta öelda?“

„Tjaa, teate, mis käte liigutamisse puutub, ei või ma end just kiita —.“

„Ah mis, Teil on nappu küllalt, et matse leida, kes seda Teie eest tee- vad. Oleme alati inimesi osanud lei- da, kes meie eest töötavad, ja lubage öelda: Teie ei ole mitte kõige vaimu- vaesem meie hulgas.“

— Väheütlev kompliment, mõtlesin endamisi. —

„Kuid on igatahes ühekülgne kõ- nelda ainult maast,“ ütles noorsand kärsitult.

„Noh ja millest siis veel?“

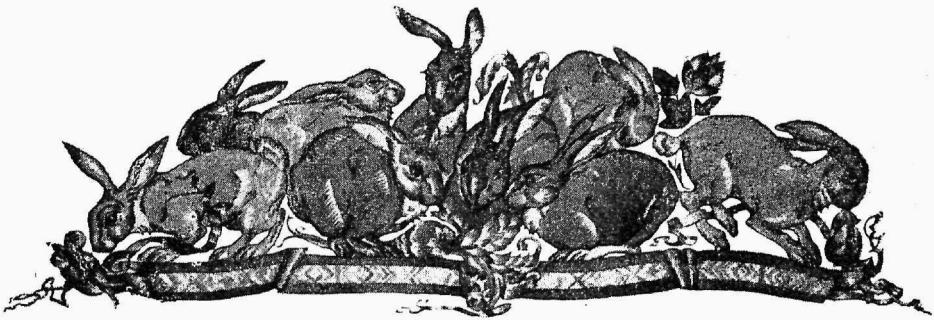
„Ausalt öeldud — preili Karoline.“

„Ausalt öeldud! Ausalt öeldud!“ osat- tas parun vihaselt, „ausalt öeldud, tunnen Teid hästi, et Teile öelda: Teie ei kavatsengi asja nii südamesse võtta ja — lõppude-lõpuks — Te ei pruugi seda. Võite ju öelda, et preili Ka- roline on Teie vanaema generatsioo- nile lähemal kui Teie omale. — Noh, ja mis Teid siis õieti seoks — äh? Peaasi on maa, ütlen ma Teile!“

„Teile võib see ju peaasi olla,“ ütles noorsand külmalt.

„Soo, mulle!“ käreatas parun, „mul- le? Ja kes siis Teie olete? Kas ei loe Teie end balti aadlisse kuuluvaks? Kas Teie ei taipa, et maa on meie kõigi olemasolule tähtsaim, äh?“

„Kuulge, oleks lihtsalt toladus selle 50-ne hektaari soomaa ja nende lagu-

nenud hoonete pärast. — Härra parun! Ohvril ja tulemustel peab olema proportsioon!“

„Ohvrit?! Mis ohvrit olen Teilt nõudnud? Millega Te siis enda arvates kohustute? Või tahate mulle selgeks teha, et Te seda teataval määral pühaks katsete pidada? Ta naeris väsinult ja vihaselt.

„Kuulge, Te ei saa mult ometi nii lihtsalt nõuda,“ hüüdis noorsand.

„Jaa! Nõuan!“ käratas parun. Siis lisas ta rahulikumalt:

„Saage ometi aru: see on hädatarvilik. Mõis seisab, laguneb, maad on söödis ja võlausaldajad kipuvad uksest ja aknast sisse. Ja miks? Sellepärast, et puudub raha, puudub mees, kes hakkaks asjal ostast kinni. Kui nii edasi läheb, ma ütlen, tuleval aastal on oksjon. Noh, siis ostab selle mõni rahamees, eestlane, asutab siia kalakasvatuse ja kurat teab mis — aga see ei tohi ometi sündida! Maa peab jääma meie kätte! Saate aru? Olete mulle kaugelt sugulane, omate mõningal määral raha — peate abielluma preili Karolinega, et päästa tükk seisuse varandust!“

„Ja minul puudub selleks soov. Ta ei saa mind ometi sundida. Ütlen ei ja lõpp!“

„Noormees,“ ütles parun ähvardavalt, „see on avalik vastutöötamine rahvusluse eesmärkidele. Mul tarvitseb sellest vaid vastavas kohas juttu teha —.“

„Härra parun —!“

„Jaa, jaa, jaa! Kuulsite, mida soovin!“

Rõdul sigines vaikus. Noorsand oli korruga hoopis tagasihoidlikuks muutunud. Ta vahtis kangekaelselt oma kulunud nõorsaapaid ega lausunud sõnagi.

Vähe aja pärast lisas vanaparun rahulikult:

„Ah ja, teie ei saa sellest veel aru. Peaasi on maa, ütlen ma Teile, peaasi on maa! Ajage kümme küünt sellesse närusesse pinda! See kasvatab küll ainult kartulit ja kookaera, aga see on ainus, mis meid siin kinni peab. Noh, vaadake eestlasi, — jässakas tõug, üle tallatud, materdatud, aga püsib siin ja ainult see vilets soomaa hoiab teda. Meid see hoidis ka niikaua, kui see meie oma oli — noh aga nüüd? Nüüd istume linnades, mängime kingseppi, nälgime ja — eestistume. Ning isamaa ehitab oma lootused meie peale! Mida suudame nii, ilma jalgealuseta?! Mõistate? Sellepärast — küüned maha! Muidu ei püsi siin sellel tuulisel maalapil!“

„Saate aru“ käratas ta sõjameheliikult.

Ma ei kuulnud vastust.

Vanaparun lükkas oma tooli kolina tagasi ja astus avatud ukse kaudu majja. Noorsand istus liikumatult ja vahtis oma saapaid.

Olin parajasti valmis aknalt lahkuma, kui vanamees mõisapreili saatel

uuesti rõdule ilmus. Viimane oli kahvatu ja ilmselt ärritatud.

„See on Su mees,“ ütles parun järtsult noorsandile osutades, „homme sõidame linna ja korraldame asja perekonnaseisumetis.“

Noorsand tõusis. Ta vaatas abitult enda ümber ja hüüdis siis vihaselt:

„Olgu! aga mina jään edaspidi sama vabaks nagu olin seni — ja tagajärgede eest vasutate Teie, härra parun!“

Ta tormas majja ja lõi ukse enda taga paukudes kinni. Vanaparun vaatas talle ükskõikselt järgi. Mõisapreili ohkas jõuetult; ta ei puhkenud isegi mitte nutma.

Mul oli piinlik. Ma sulgesin hiljakesi akna ja lahkusin toasti.

Läksin trepist alla ja jalutasin kitsast looklevat nõmmeteed pidi mäenõlvakust üles, mis mõisahoonete taga asub. Kui ma poolele teele olin jõudnud, nägin lagunenud kiviaedade vahelt laia halli kogu maanteed mööda üles tulevat. See oli vanaparun. Ta käis ebakindlal ja tuikuval sammul, ta suur kõht vappus hallide kulunud hõlmade vahel, pea oli ette kummardunud ja vaade suunatud maha. Ta käed olid seljal koos ja ta keerutas valget õlgkübarat näppude vahel. Teeäärsete pöösaste varju hoidudes võisin ma ta rasket ähkivat hingamist kuulda.

Midagi ta kõnnakus, midagi ta väsinud rühis sisendas mulle ebamäärase kujutluse lootusetusest, mis teda rõhus ja sihitust ja suunatust teest. mida ta käis...

Nõlvakuharjal puhkas üks kündja hobuseid maantee ääres. Kui parun kündja kohale jõudis, peatus ta hetke ja mulle näis, et ta sellele midagi lausus. Siis läks ta edasi ja ronis aeglaselt, sama tuikuva ja ebakindla samuga nõlvaku teisest veerest uuesti alla.

Uitasin talle pikkamisi järele. Kui ma kündja juure jõudsin, kes ikka veel tee ääres hobustel puhata laskis, teretasin ma ja küsisin, mida vanaparun talle oli öelnud.

„Pomises teine, et ja jah: peaasi on ikka maa. — Teab, mis temal selle maaga nüüd enam asja on?“

Vana parun oli nõlvakuveerest alla jõudnud ja kadus parajasti pöösaste taha, sinna, kus tee madalaile rabamaile vajub.

Kündja seisis kõrgel voorekuharjal ja vaatas vanamehele järele. Tugev õhtune tuulepuhang, mis järve poolt tuli, puhus ta valge talupojasärgi laiaks ja lehvivaks ja ma rõõmustasin suuresti, et ma ei leidnud jälgegi kahjurõõmust ta hallides silmades.

1936.

R. Hallimäe

Sõna

Oli ta tõesti kõige enne,
säätpool loodut, ise loov,
kõlatu kõla,
kõige algus:
sõna?

Kas ta varjul on Jumala hing?
Tema ise Jumal?
Ning ütles:
Saagu valgus!
Kas temast sündisid kõik tähed?

Ja siis kord ühel kunagisel tunnil,
kui häälitsetes inimene värisevi huuli.
Oli see palve sulle, Jumal?
Oli see needus iseendale?
Sest siis sündis, laulik, sinu
sünnitusvalu.

Roland Leol

Noored, austage vanu kombeid

*Tallinna gümnaasiumide abiturientide
kõnevõistlusel teisele kohale tulnud kõne*

Igal rahval on omad rahvakombed. Mida vanem kultuurrahvas, seda enam on juurdunud tema traditsioonid.

Kui meie tahame olla väarikad rahvaste peres, siis peame oma vanu kombeid elustama ja edasi kujundama.

Ilusad vanad kombed ja õilsad eluviisid on kujunenud ja kasvanud mitme põlve kestusel. Meie ei tunne nende loojaid. Meie ei saagi tundma neid, sest rahvakombed ei ole kujunenud ühe ega üksikute rahvapöetega tegevuse või tahte tulemusena. Ei. Neid on kujundanud rahvas tervikuna. Nad on kasvanud rahva loomingu ja rahva hingest ja omapärasusest. Nad on läbistanud paljude põlvede elu ja töö. Nad on kandnud palju põlvi eluraskustes vastu helgemale tulevikule. Ilusad vanad kombed moodustavad kirjutamata ajaloo, milles peegeldub meie rahva jõuline omapära. Eelmised põlved ja rahvakangelased tervitavad meid nende kaudu ning sisendavad meisse vanakumatut usku ja kindlat lootust, virgutavad meid asuma uute jõududega ülesehitavale tööle kodumaa kasuks

ja hindama rahva omapära kui asendamatu väärtust.

Noorte loomingu siht on luua vaimseid väärtusi, mis rikastaksid, kaunistaksid ja õilistaksid rahvuskultuuri, ning saavutada suuremal määral majanduslikke väärtusi elu üldise heaoleku kindlustamiseks, millega saavutatakse võimalusi uute vaimsete väärtuste loomiseks. Aga seejuures ei võiks nende uute vaimsete väärtuste loomine toimuda lahus olevikust ja minevikust. Olevik on ikkagi selle loomingu alus ja rahva mineviku saavutused ja väärtused annavad loomingu õige suuna. Ka eluviiside ja kommete alal toimuks see nii. Seejärel ei võiks meie hüljata ilusaid vanu kombeid ja inimpövede kestusel kujunenud kõlblaid eluviise ega asendada neid kiiresti uutega, mis nähtud juhuslikult või loetud raamatust, kuid millised on siiski võõrad meie rahva hingelaadile.

Eelmiste põlvede elutöö kestusel kujunenud head kombed ümbritsevad kogu meie elukäiku. Nad etendavad suurt osa inimeste igapäevases elus. Meie elu ja tegevus toimub heade kommete kohaselt, kuigi meie

seada ise nagu ei märkagi. Sest on ju teretaminegi ilusaid kombeid, mis on kujunenud kauges minevikus ja mis on edasi kantud põlvest põlve olevikuni, ning mida olev põlv omakorda kannab edasi tulevastele põlvedele.

Vanad kombed esinevad sageli põllumajanduselises tegevuses, nagu kündmisel, külvamisel ja lõikamisel. Vanad kombed viivad meid jaanituulele, kadri- ja mardipäeva pidustustele ning osavõtmisele teistest tähtpäevadest, mis esinevad rahva elus.

Ilusate vanade õpetustega saadab isa oma poega kaugemale eluteele. Samuti ilusate õpetustega saadab ema oma tüdarta vanemate kodust iseseisvale perekonnaelule. Õnnitlused, kin-

vanade kommete hülgamisega kaotab inimene tüki oma rahva loomingu, oma vanemate ja esivanemate hingest ja nende pühadusest.

Sellepärast ei või meie noored hülgata neid kombeid, vaid meie ülesandeks on austada neid ja elada nende kohaselt.

Austades vanu kombeid ja elades nende järgi, ei või meie aga piirduda nende kommetega, mis on juba olemas, vaid on vaja uusi kujundada ja luua. Luua neid vanade kommete alustel, muutes ja täiendades neid vastavalt elu arengule ja sellest tingitud elu- ja kõlblusnõudeile. Siin on meil laialdased võimalused rakendada omi võimeid ja oskusi uute

Riigi Kunsttööstuskool.

Eesti kanne.

gid perekonnaliikmeile nende elu tähtpäevadel, mälestusesemete andmine kodust lahkuvatele lastele, — kõik see loob ülevaid silmapilke ja jätab hinge unustamatuid mälestusi.

Inimene, kes ei austa vanu kombeid, kes ei toimi nende kohaselt, muudab ise oma elu kesisemaks ja igapäevasemaks. Inimene, kes ei austa vanu kombeid on ise ära andnud osa mineviku kallist pärandusest ja muutunud kehvemaks. Ilusate

traditsioonide loomisel, seega rikastades meie rahvuskultuuri.

Meie sõprade ja omaste head soovid ei ela ainult meie mälestusis. Meile kõnelevad palju need esemed, millega on ühenduses ilusad mälestused neist, kes need meile annetanud. Seepärast on vaja kujundada uusi ilusaid kombeid, väljendada neid tegudes ja jäädvustada neid esemete kaudu. Tekib küsimus, millised oleksid need kombed, mida meie võiksi-

me kujundada? Millisele ühiskondlikule eluavaldusele juhtida suurimat tähelepanu?

Kas pole meie ühiskondliku elu aluseks perekond? Kas pole meie kodu see, millega on seotud meie ilusamad mälestused? Perekonnas on tähendatud minevik, olevik ja tulevik. Ja ilusad lapsepõlve-mälestused, mis ühenduses koduga, ei unune kunagi. Kas ei oleks aga vaja ka mingit välist tunnust või märki, mis sisaldaks kõik need tunded ja ilusad mälestused? Kas poleks soovitav luua igal perekonnal endale perekonnamärk, millega oleks ühenduses teatud kombed ja mis oleks ühtlasi ka ilusaks esemeks meie kodus?

Perekonnamärkide loomisega ei laenaks meie midagi endisilt võimukandjailt, vaid uuendaksime seda, mis meie rahvas eelmistel põlvedel on olnud. Teame ju ajaloo, et eestlastel olid omad peremärgid, mis asusid talude värvais ja milliseist on säilinud mõned ka tänapäevani. Neil peremärkidel oli oma mõte ja sügav tähendus. Perekonnamärkide loomisel lähtuksime meie vanadest peremärkidest, kuid annaksime neile uue mõtte, sügavama sisu ja laiemat tähenduse.

Perekonnamärk oleks perekonna ühtluse sümboliks. Seega iga eesti nimega kodu omaks eesti lipu kõrval ka eesti perekonnamärki, mis oleks aukohal iga kodu seinal. Vanem poeg päriks perekonnamärgi algkujul, kuna teised lapsed saaksid märgi teisendi. Märki üleandmine toimuks kindlasti kommete kohaselt. Neist hetkest jääksid unustamata mälestused ja perekonnast lahkuv poeg või tütar võtaks perekonna-märgiga kaasa osa oma kallist kodust.

Praegu toimub kodude ja koduümbruse ilustamine. Seda propageeritakse ja tunnustatakse tarvili-seks. See on hea mõte ja algatus ja seda tuleks edendada ikka rohkem ja rohkem. Kuid ühenduses kodukainistamisega saame jälle võimalusi

luua uusi ilusaid kombeid. Lisaks olümpiavõitjate tammedele staadionil võiks iga perekond kujundada kombe, et perekonnaliikmete täht- ja surmapäevadel istutatakse koduümbrusse ilupuid nende sündmuste tähistamiseks. Sel puhul peegelduks koduaiast kogu perekonna või sugu-võsa ajalugu. Igal säärasel puul oleks peale välise ilu veel oma ajalugu, mis kanduks edasi põlvest põlve. Vähe sellest. Ilusaks kombeks peaks kujunema ka ilupuude istutamine kodu-aedadesse rahva elu suursündmuste puhul. Selle teostamisel kajastaks kodu-aed ka rahva ajalugu ja jutustaks järgnevaile põlvedele, kuidas eelnevad on kaasa elanud rahva suursündmustele ja neid jäädvustanud.

On võimalusi luua veel palju ilusaid kombeid. Elu viib sageli ise sellele loomingule ja jätab meile vabaduse neid kombeid elus jäädvustada ja edasi kanda.

Sageli kurdetakse, et elu olevat ühekülgne, hall ja igapäevane. Aga kui see tundub nii, siis on ju võimalik muuta elu sisukamaks ja asendada igapäevast ilusate pühapäevadega ja ülevate hetkedega. Elu õilistamine, elu huvitavamaks, sisukamaks ja kõrgemaks muutmine on meie võimetes ja ka meie aulesanne. Ning vanade kommete austamine ja uute kujundamine on üks võimalusi selle ülesande täitmiseks.

T. VEE

K I I S U.

*Päike ketrab kuldseid kiiri,
kiisu aia ääres hiilib hiiri;
mustal karval päiksekulda
küüned jälgi jätvad mulda.*

*Kavalalt siis kiisu vaatab,
kägaga ka korra kaapab.
Hiiri, kas tema üal näeb?
Mõnuldes end sirgu veab.*

*Laisalt aia ääres sirgu
välke kiisu, ei ta virgu.
Päike hellal käel teid paitab
und nii süvendada aitab.*

Raamat on meile kõikidele nii lähedane. Ta võimaldab hariduslikku edasiminekut, teda vajame igal päeval. Ei oska endale elu ilma raamatuteta ette kujutadaagi.

Paljude rahvaste juures oli kirja kaudu mõtete jäädvustamine tuntud juba aastatuhandeid. Need olid vanad kultuurriigid. Seal võis aga kirjanik oma töödega õpetada ainult väheseid, sest raamatute kõrge hinna tõttu olid nad kättesaadavad ainult jõukamaile. Praegusaja suurvaim võib aga rääkida raamatu läbi tuhandeile, kusjuures ta nimi võib jääda surematuks inimeste suus. Raamatute kõrge hind enne trükikunsti oli tingitud sellest, et raamatuid tuli kirjutada käsitsi ümber, mis oli väga tülikas ja aeganõudev. Trükikunsti läbi antud uus raamatus polnud aga midagi täiesti uut, sest peaaegu kõik raamatule omased elemendid olid olemas varem. Trükikunsti teeneks oli aga raamatu kättesaadavaks tegemine laiematele hulkadele, sest raamat muutus palju odavamaks.

Et meie kodumaa on alles noor liige maailma igavesel võitlusväljal, pole ka ime, et eestlaste kirjasõna on võrdlemisi noor. Et vaimulik seisus koosnes muulastest, ning esimesed eestikeelsed raamatud olid vaimulikud, polnud nad mitte eeskätt eestlasile. Raamatu saatuse määrajaiks eestlaste hulgas olid siis ainult muulased, kes aga soovisidki just oma alamate harimist. Suur ajaratas on aga teinud mõningaid tiire, veeretades endalt palju, mis talle ei sobinud. Ja nüüd, aegade vältel, on raamat muutunud meile igapäevaseks sellsiliseks. Ta on usaldatav levitaja. On ju teadmisi edasi antud isikult isikule, kuid see pole küllalt kindel tee. Ainult raamat

Riigi Kunsttööstuskool

on võimaldanud areneda inimese maailmavaatel praeguse kõrguseni ja ikka kaugemale edasi. Tema õpetab meid tundma laiemaid ringkondi, tema arendab vaateid. See oli aga sama hea kui võimatu aastatuhandeile, mil elati ja teostati kitsais piires.

Raamatute läbi saame ka uut energiat, lugedes vaimukate inimeste teoseid. Ta on nagu suur valgus, ja pimedusvõrku punuvad varjud peavad taganema häbipisarais. Ometi pole iga raamat lugemiseks sobiv. Mõned ainult vähendavad meis usku endasse ja lahet töötamiseks. Seepärast peame valima, mida lugeda, mida mitte.

Ja nii õnnelikud peaksime olema, et meile on antud võimalus koguda teadmisi raamatust.

Haige ema.

Järg

Ema on muutunud Aadale maja keskuseks, mille järgi peaksid kõik oma hääli seadma ja samme asetama. Õueski ei tohiks päike nii põletada, rohelist on koormavalt ja karjuvalt palju.

„Ema magab,“ ütleb ta isale, kui see säärikute kõmisesed läbib söögi-toa, et oma väikesest vahetoast suitsu tuua.

Peab oma valveametit lõunasöögi- ni, selle kannab ta ise emale laial kollatäpilisel kandikul. Siis näib oma hoolealuse mõneks ajaks unustavat üldise näljakustutamise puhul, mida vanaisa võrtsib oma meheea mälestustega. Vanaisa suur läikiv-paljas pea esipool kattub süües alati vesirakukestega, mis pragunedes veerevad laiskade nirekestena roosakaskirjudele põskedele. Räägib ta valju häälega, et emagi võib oma sirmi taha kuulda taaskeritud nooruselamusi.

Juba siin sosistab talle Noora õhtupoolel toimuvast heinaveost. Ta on sulasega rääkinud, tuleb tore sõit. Kell neli alatakse. Kalm'u Elsi ja Viher'i Maimu tulevad ka kaasa.

Seediv toit ja vanaisa ammukuuldud jutulõng suvisoojas, söögiaurudest sumbunud toas lõövad Aada peakese raskeks ja uduseks — roheline ergulõhnaline heinakoppel näib üksi kui hele täpp ujuvat laias udusallis.

Loidus rammestab liikmed, on raske sellest läbi murda, nagu imal kliistripuder kleepuks jäsemetele, aheldades keha liikumatuna toolile. Peaks Roositki aitama lauakoristamise man, näe, tal treditähelise näo ümber väsimusvõru nagu pinguse kaotanud kummipael. Bobyle tuleks suppi tõsta. Kavatsused emakese suhtes on kättesaamatuna varjule pugenud, nagu teokesed oma maja-

keste soppidesse. Roheline koppel ja sõit pehmel lõhnaval heinakoomal näib üksi olevat midagi lähedast ja mõtetega kombatavat.

„Lähme Elsi ja Maimu juurde,“ kahmab Noora varsti oma ripsmütsikese aknalaualt.

„Sa lähed või? ...“ venitab Aada, abiotsiv kahtlus tumedais silmate- rades.

Agaga enne kui Noora saab vastata, vaatab vanaisa läikiv-paljas esipea ukselevalt:

„Kas emale ka juba süüa viisite?“

„Ah, emale?“ ehmub Aada, nagu oleks ta järsku leidnud midagi kaotatud. „Jah, muidugi, enne kui ise sööma hakkasime.“

„Noh, kas tuled?“ käsutab Noora teist korda, ripsmütsike juba vasakul kõrval.

Nagu vurruluu põriseb küsimus, lähedalt haarates ning haiget tehes. Aada näib nagu kaitseks pilutavat silmi, kui ta surutud häälel kogeleb:

„Aga ema — jääb üksi ...“

Noora teeb kohmetu näo ning ei leia esialgu mingit vastust.

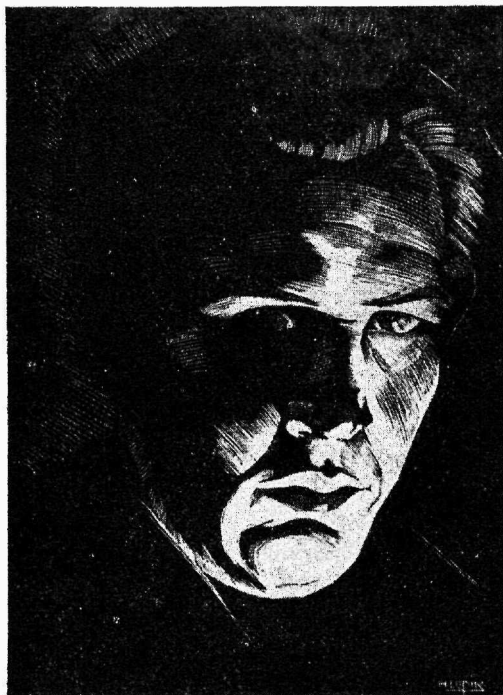
„Ema jääb ju magama,“ ütleb ta siis, püüdes võita oma segadust veenva hääletooniga.

Väikese õe nagu tõmbub agaga nende sõnade juures välus-mõruks, nagu oleks ta saanud terava kriimustuse.

„Magama,“ kordab ta, „jah, magama,“ viha ja häbi turtsatab ta häälede, „nü et ei ärkakski, seda sa tahaksid jah,“ nuutsub ta siis solvavalt, kätt silmade ette lüües.

Ootamatust sõnalöögist ja nutuhoost tabatud Noora kisub tahtmatult oma mütsikese peast, nagu oleks see esimene rahustusvahend, millega tuleb alata, ning saamatult kummardub nuutsutustes tõmbleva peakese kohale.

„Ära nüüd nuta,“ kogeleb ta ki-

Riigi Kunsttööstuskool

Litograafia

beda kurguga, „sa oled ikka küll rumal. Ikka mõtled sa kõige halvemat.“

Aegamööda rahuneb Aada, vabastanud pisaraisse kogu hommikuse nukra sündmuse. Õe kaasabil kuivatatakse pisarad ja jahutatakse kuumi silmi.

„Kas sa ei taha emale jutukest „Talmi“ lugeda,“ ütleb siis Aada poolküsides, poolpaludes, jätkates oma hommikul alatud misjonitööd enese ja teiste man. „Ma tulen ka ja heegeldan pitsi. Istun lindude juurde — sealt ei näe ema mu nutetud silmi. Hakkab muidu küsima.“

Kuulekalt tõuseb Noora, nagu ei võiks tulla arvessegi mingisugune vastutõrkumine.

Ema on rõõmsalt üllatatud Noora ettepanekust ning nõustub meelsasti teda kuulama. Kerge aimus lastes

toimuvast muutusest varjutab naeratuseksena tähelepanekusse kiindunud väsinud-haigeid silmi ja suud.

Aada ei jäta oma sealviibimisest märku andmast, siin-seal katkestab ta õe monotoonset õpilaslugemist seletustnõudva küsimusega.

Pitsisakid Aada näppude all paljunevad nii agarasti, et ta ei tihka minna kella vaatamagi. Noora loeb mingi ilmetu vaimustusega, üha vähendades hääle tõusu ja mõõna.

Ema ise pidi piiri panema tütre pulbitsevale innule.

„Puhka nüüd ometi pisut, sa ju väsid üsna ära. Vaata parem, kui palju kell on,“ annab ta lugejale heatahtlikult nõu.

Noora taipab nüüd isegi puhkamise tarvidust, pistab valge pabeririba alustatud leheküljele ja lipsab söögituppa, kust ta emale hõikab klaasi alt loetud kellanumbri.

„Või juba viie peal,“ imestub ema. „Nüüd võiksite ometi veidi õue minna. Aada täna ju lausa toanunn. Põllu äärde või koplisse, kuhu te tahate minna?“

Tõmbab õunalt keelu meelitavmürgise koore ning ulatab ta päikesepaisstel laste kätte.

„Läheksime pooleks tunniks koplisse heinaveole,“ kõlab Noora äsja varjatud soov nagu süüteost vabanenu.

Pistetakse siis mütsikesed kõrva-kestele ja lipatakse välja, tunni poolteise viibimisluba taskus.

Sulase Jaani heasüdamlik pilk püüab väikese Aada nutuhelli silmi, enne kui ta aitab lapse heinakorvi.

„Väikesele preilile on vist liiga tehtud,“ lausub ta, liigutades musta kõrshabeme poolringi.

Ent tuul ja päike on juba ammu silunud värskeks Aada silmakesed, enne veel kui on jõutud tuhroheline rabisev koorem pillutada nukker-tühja heinalao põrandale.

*

Veel õhtu pimenedes, kui isa on

juba pesnud jahutolmu mustadelt vurrudelt ja topib oma toas pabe-rosse, Maali ja Roosi aga levitavad köögist rasvasuitsu tubadesse, kum-
mardub väike tume Aada peake emä aseme üle, klopib patju ja silub pleekinud sinist vaipa. Nooragi askeldab sirmi taga, liigutades käsi haigelaual.

Unele lahkuvaid lapsi siluvad emä puhkusest mahenenud käed ja kitsad sinkjasroosad huuled annavad saateks sõnad, mis väikese Aada südame löövad õnnest põksuma:

„Minge nüüd magama! Olete mul täna ju nagu kaks väikest inglimest.“

Kartuse võitmine.

Paljusid takistab elus edasijõudmisel mingisugune salajane kartus. Ilma et nad oleksid ise selles teadlikud, kardavad nad vastutust ja algatust enda peale võtta, kardavad kokkupuuteid teiste inimestega. Selle kartuse tõttu jäävad kasutamata olukorrad, missugused neile võimaldaksid parema ja harmoonilisema elu. Selle salajase kartuse mõjul töötavad nad alateadlikult enda kahjuks.

Ühed kardavad haigusi ja kannatusi, teised vaesust ja häbi, kolmandail tekitab hirmu isegi kirjakandja koputus uksele. Usun, et paljud meist on olnud ühel või teisel juhul hirmu ja kartuse võimuses.

Kartus tekib kujutlusest. Tõeliselt pole meil põhjust midagi karta. Kujutledes halba, kartes seda, võib see ka juhtuda. Kartust võita, tähendab võita see, mida kardame. Kartuse võidame vaadates silmi tõelisele olukorrale ja lähemalt tutvudes kartuse objektiga. Ka mõte, et oleme olevused, keda kaitseb ja armastab kõikvõimas Looja, aitab meid üle igast kartusest.

Ainetel —r—.

ED. KANSA

Pudrunui.

Pudrunui

ammulsui

kaua vaikselt kokka vahitis,
kes kuuma pliidi ääres higistas ja jahtis.
„Loll!“ lausus viimaks: „milleks seda vajad?”

Mind ka veel patta putru ajad
ja lambid
nü et kätes krambid

ning valud viimaks kogu keres.
Näed vaeva, asja ees, teist laga.
Sa keera kondid kokku parem, maga
ja ära sega teiste unerahu!“

— — — — —
Eks pudrunuie leidu igas peres,
kes ööd ja päevad aina nahka veaksid.

See nende hingesse ei mahu,
kui kätt või jalga vahel liigutama peaksid.
Ent unustavad, haigutades ammulsui,
et süüa kunagi ei küsi pudrunui.

Tapa, 25. 8. 36.

TEHNIKA

Ralf Permann.

Valgustuse areng.

Me istume mugavas toas ja me kohal, laes ripub heledaid kiiri ruumi saatev elektrilamp. On hea istuda soojas, valgustatud toas, kirjutada, lugeda ja mängida. Kuidas oli lugu aga tuhandete aastate eest, sellele mõtleme vaevalt.

Ürgajal, tuhandeid aastaid tagasi, oli pimeduse saabudes ainsaks valgustajaks suur lõke keset koobast. Valgus oli hämar ja vilets ja valgustas ainult osa koobast, tungimata kaugematesse koopa nurkadesse ja urgastesse. Tuld hoiti kui pühimat aaret ja tule valvajat, kui see laskis tule kustuda, karistati kas suugarust väljahitmisega või lihtsalt surmati. Et jälle uut valgust, uut tuld saada, selleks tuli seda teistelt suugarudelt paluma minna või oodata äikest, mis juhuslikult mõne puu põlema süütlas. Sageli tuli seetõttu ürginimesel elada pimedas koopas, kusjuures tuli pealegi veel niiskes ja röskes õhus viibida kuude kaupa.

Vanade roomlaste ja kreeklaste juures olid tarvitusel tõrvikud, milliseid orjad hoidsid oma isanda seljataga, kui see luges või kirjutas pergamiinile. Hilisemal ajal asendati orjad vastavate alustega, kuhu asetati puuhalge ja tõrviklaaste, nimetades sellist valguseallikat tulilambiks. Suursugusemates perekondades põles toas korraga isegi kolm kuni viis sellist tulilampi.

Piiblis leiame aga juba õlilampe.

Nii kirjutatakse Matteuse evangeeliumis kümnest neitsist, kes oma lampidesse õli ostsid. Mis õli see oli, seda ei tea, kuid teada on, et peale lampide ka veel rasvaküünlad tarvitusel olid (te ei pane mitte küünalt vaka alla jne.) ja neist on juttu mitmel pool.

Keskajal kasutati valgustamiseks peamiselt mitmesuguseid põlevaid õlisisid, lastes neid läbi nõrguva tahi põleda ja mitmel pool, eriti kirikuis ja kloostreis olid tarvitusel ka vahaküünlad.

Meie kodumaal, nõrgises talutares läks kulukaks isegi rasvaküünalde tarvitamine ja selle aset täitis tahma ajav virvendades põlev ähmane peerg. Tülikas oli peeru valgustus — ruttu põles puulaast läbi ja tuli teda tihti vahetada, aga peaasi — oli valgus lares, mille valgusel võis kedrata, usunnistusi ja käske õppida ja teha muid tarvitikke majapidamistoiminguid.

See oli suursündmuseks, kui peale 23. märtsi 1868. a. teoorjuse kaotamise seadust, esimesed jõukamad pärisperemehed endile muretsevad õlilambid. Need õlilambid polnud enam kümne neitsi aegsed, vaid petrooleumilambid, mille põlemisel isegi kõige kaugemas nurgas võis katekismust lugeda.

Lääne-Euroopa keskustes oli aga juba varem, 1792. a. inglase Murdochi poolt leiutatud valgustusgaas, millega hakati ka tänavaid valgustama. Prantslased, kes Londonit küllastasid,

üllesid: „London on õhtuli sama valge kui päeval ja pole karta igasuguseid roimareid kallaletunge kõrvalistel tänavatel!“

Elekter on juba uuema aja leiutis. Hõõglambi leidis 1846. Göbel ja tarvilatava kuju sellele andis Edison 1879. Elektrivoolu valguseallikaks muutmiseega astus inim põlv pika sammu edasi. Elektrivalgus ületab kõik endised valguseallikad ja tänapäeval ei ole modernne maailm elektrivalguseta üldse mõeldav. Kortoris, länaval, kirikus, kohvikus, kinos, teatris, sõidukites, kõikjal on tarvitusel elektrival-

gus. Ja elektrivalgusel on suur tehniline tähtsus: teda saab kasutada prožektorina, raketidena, valgusreklaamidena, fotograafias ja tuhandes teises piasiasjas.

Mõllematult lülitame oma mugavas korteris elektrid sisse või välja, vastavalt oma soovile ja meil ei tule mõttesegi inimesed, kes elaksid ürgajal, pimeduses ja rõskuses. Me peame olema tänulikud leidureile ja teadlastele, kes leiutasid ja läiendasid valgusallikaid — nad on muutnud meie elu tunduvalt mugavamaks.

KEELE NURK

Joh. Aavik.

Harilikud keelevead.

On teatav liik vigu, mis ikka ja alati jälle esinevad õpilaste kirjan-deis, sellest hoolimata, et õpetajad aastate kestel, klassist klassi, peavad nende vastu üle jõu käivat võitlust. Need on niinimetatud tüüpvead ehk „harilikud“ vead. Esitatagu neist mõned alljärgnevas ja hoiatagu neist.

I. „me võiks“ — pro „me võiksime“. — See on pöördelõppude ärajätmine tingivas kõneviisis: „ma võiks, sa võiks, ta võiks, me võiks, te võiks, nad võiks“, — ikka „võiks, võiks, võiks“, — kuna peab olema: „ma võiksin, sa võiksid, ta võiks, me võiksime, te võiksite, nad võiksid“. Seega „võiks“ on ainult ainsuse kolmandas pöördes ja peale selle veel eitava pöörmise kõigis pöördes: „ma ei võiks, sa ei võiks, me ei võiks“ jne. See konditsionaali pöördelõppude ärajätmine on pärit

lõuna-eesti murdeist, mis teatava lühemuse ja mugavuse põhjusel on levinemas ka Põhja-Eestisse. Aga kirjakeele seisukohalt on see viga, millest tuleb hoolega hoiduda. Millal saab ükskord meie koolinoorsugu, vähemalt gümnaasiumis, ükskord nii kaugele, et seda viga enam ei tehta?

2. „rabeleda“ — pro „rabelda“. — Jälle väga kaval ja juurdunud viga, mis kõigist pingitustest ja vastutõotamisest hoolimata ometi visalt esineb isegi gümnaasiumi lõpetajate töödes, isegi hiljuti olnud võistluskirjandeis. Peatagu seepärast ükskord mees, et seda tüüpi verbid kui „kõnelema, kõhelema, rabelema, tõrelema, logelema“ jne. pöörduvad järgmiselt teatavais vormides: „kõnelda, kõhelda, rabelda, tõrelda, logelda“, samuti „tegelda“, koguni „aelda“, aga mitte „kõneleda, kõhe-

leda, rabeleda, tõreleda, logeleda“. Ja da-infinitiivi järele ka nud-partitiivsiip: „kõnelnud, kõhelnud, rabelnud, tõrelnud, logelnud, tegelnud, aelnud“ (mitte „kõnelenud, rabelenud“ jne.).

Seda viga on sellepärast raske välja juurida, et ta esineb väga üldiselt kõnekeeles. Kui seda kõnekeeles enam ei tehtaks, siis kaoks ta pea ka kirjakeelest. See näitab, milles kohutavas rippuvuses on kirjakeel õigete!

Eligi Kunsttööstuskool

Litograafia

keelsus kõnekeeles omast ja kui raske on meie inimestel ja isegi õpilastel, kes keelt aastate jooksul teoreetiliselt õpivad, käia teadlikult teooria ning reeglite järele. Akstraktse mõtlemise ja tähelepanu nõrkus peenustes!

„summe“ — pro „summasid“. — Ka see viga („summe“) esineb veel mõnel võistluskirjandi autoril, ja kui juba neil, mis siis veel teis-

tel! Miks ei saa ükskord kõigile selgeks, et õige mitmuse partitiiv sõnast „summa“ ei või muud olla kui „summasid?“ Ütelda „summe“ on sama sugune viga, kui oleks, „härre, proue“ pro „härراسid, prouasid“, sest „summa“ on ju sama tüüpi kui „härra, proua“ — kõik kahesilbilised teisevältelised ja vokaallõpulised astmevahelduseta sõnad.

Kui imelik — eestlased, haritud eestlased ei oska oma keele harilikemaid sõnu õigesti muuta! Rahvuslik kohustus ja au peaks nõudma, et vähemalt haritud eesti noorsugu vabaneks sellest häbitavast süüdistusest.

Lõppeks üks paremuse soovitus kahest ühesuguselt õigest vormist.

„kõikide rahvaste“ — parem „kõigi rahvaste“. — Vormi „kõikide“ asemel tuleks kindlasti eelistada vormi „kõigi“, kui see on atribuudina teise sõna ees: „kõigi rahvaste, kõigi nende inimeste, kõigi asjade“ (pro „kõikide rahvaste“ jne.), sest sellega vähendatakse pikkade mitmuse genitiivivormide rohkust nende järgnevuses, mis on kõlaliselt halb. Muidu meil viimasel ajal kaldutakse tugevasti eelistama kõiksugu lühidust, koguni liialdatakse selle lühidusega (mille vastu meil edaspidiseis kirjutustes tuleb veel küllalt sõna võtta), kuid just selles vormis ei taibata kasutada head ja soovivat lühidust — nagu mingisugune vastuoksuse vaimu tõttu, mis meil praegu eesti keeles näeb kahjuks valitsevat. Muidugi üksikult, ilma järgneva nimisõnata, võib tarvitada ükskõiksel niihästi pikemat kui lühemat vormi: — „kõikide eest“ ehk „kõigi eest“ — mõlemad võimalikud ja head.

Riigi Kunsttööstuskool

Kevade unistus (muinasjutt)

V. OJAKÄÄR

Metsas

Astun metsa oma metsavahi majakesest, viskan püssi õlale ja aheldan koera Reksi, kuna pean ta täna tema rumala kombe tõttu, keelust hoolimata igale metsloomale järgi liduda ja siis kaduda kus seda ja teist, koju jätma. Heidan pilgu majakesele, et veenduda, kas kõik on korras. Sammeldunud katus, külvatud sügislehtedega, länguvajunud seinad, toed all, et mitte mõni neljast seinast ei lan-

geks ümber nagu joobnud setu guljanjehoos. Väike, lõpmatult väike näib see majake nende mühisevate puuhiiglaste kõrval, mis sirutuvad üles ümber maja, laotades laiali endi oksid, varjates nendega lagunevat ehitist, mille mõranenud aknaklaasel peegeldub uduselt osake sügismetsast tinaja taevalapikesega selle kohal.

Pöördun ja hakkam sammuma

metsas. Mulle tundub see käik veidi pidulikuna; risti-rästi langevad lehed mu ümber nagu kuldpunased muinasjutuliblikad; on, nagu pillutaks mulle lilli, kirevaid ja värviküllaseid, mis keereldes maanduvad lisaks teistele omasugustele. Kogu maa on kaetud paksu lehekorraga, mis minu astudes sahiseb jalgade all.

Ilm on sompus, udune ja rasked hallid pilved katavad täiesti taeva. Puude kroonid on värviküllased ja kirevad nagu klounirõivastus, kuid sellegipärast ei ole neil mingit ühist klounidega, pigem juba miski kurb ilme on puukroonel. Paistab, nagu oleks keegi nähtamatu kunstnik käinud metsas ringi värvipotiga ja oma võlupintsliga vööbanud kõiki puid ja põõsaid. Siin kollane, seal punane — igal pool ümberringi lõpmatu värvide virr-varr. Paistab nüüd päikegi kogu oma suvise jõu ja valgusega! Mu kujutelma kerkivad pildid, milline oleks sügismets siis, üks puu ilusam kui teine, kuldsed päikesekiired lendlemas, ristlemas ja voorimas läbi puude hõbeda lehestiku, andes igale puule nagu mingi helge sära.

Maas lamab paks lehekate, osalt juba pruunistunudki. Selle vahelt vaatavad mõned pahlapõõsad ja teised alles rohelised taimed. Üldmulje kogu maast jääb mull väga veider: maa on kaetud lipitud-lapitud vaibaga, mille parandaja on olnud kaunis hooletu; kuna mitmest kohast paistab maapind.

Ka loomastik on sügismeeleolu. Taeva hallikal foonil liugleb parv kurgi, kes häälitseb oma ühetoonilist: „Kruu-kruu!“

Puude vahel vilksatab jänese pruunikas kogu. Nähes mind püssiga, paneb ta lidudes mängu kogu oma energianatukese, kuna arvab mind kõige verisemate plaanidega inimolevuseks maakeral.

Üksik orav teeb oma julgeid hüpeid, kinnitudes vahel nii õhukesile oksile, näib, nagu ripuks ta õhus.

Pruun vatt kaob kord lehestikku, ilmub jälle ruttu teisalt ja annab mulje, nagu oleneks ta elu sellest, kas lastakse teda kiirelt liikuda puudel või peatatakse teda või minutiks.

Istun puu alla ja vaatlen lehtede sadu. Pähe tulevad kurvad mõtted: „Siin seisavad ilusad, elujõulised puud, mis valmistuvad lühikeseks uneks, mine aga veidi edasi, jõuad raiesmikku, kust irvitavad sulle näkku igavesse unne suikunud puuhiiglaste jäänused, pehkinud ja tohletanud kannud, ja laulavad saed, lõigates vihinal puud. Ühe surm — teise elu! Mis said nood puud sellest, et aastakümneid on pidanud vastu tormidele ja rajuilmadele, nüüd on nad ometi kõrvuti maas, ootamas kirveid, mis halastamatult eraldavad oksad puudelt.“

Mis mõte on inimesegi elul? Võitle raskustega, ületa need vaevaga ja kindlusta endale tähelepandav koht teiste seas — seal tuleb surm ja puhub su eluküünla. Maha jääb nutt, lein ja ahastus. Mis on siis kasu, et oled teinud palju kultuuri arendamiseks ja tõstmiseks?

Keegi sosistab mulle kõrva: „Aga teistel on ju siis väga palju kasu sinu saavutusist!“

„Nemadki peavad surema, vaatamata kõigile inimkonna saavutusile!“

Jälle sosin: „See on looduseseadus, see tõde ei avane ühelegi inimolevusele. Hea on, et suurem osa inimest ei mõtle surmale enne, kui tunnevad surma külmi sõrmi kõril.“

Lõpetan vaidluse, kuna ei oska enam midagi vastata. Tõusen ja sammun edasi nüüd juba pimenevas metsas. Tuul mühiseb, nagu tahaks ta suruda eest kõiki neid puid, mis takistavad ta kiiret lendu üle maa.

Taevaalune on kaetud röske uduga, hakkab tibama suuri veetilku. Paistab nagu oleks suurel hallil pilvel taevas kahju loodusest ja nagu nutaks ta kaastundmusest.

Pöördun ümber ja hakkam sammu-

ma tagasi. Juba pimeneb... Läbi puude hõreda lehestiku paistab kuu ümmarik pale. Nagu suur kõrvits näib kuu taevas minuga kõrvuti ja heidab kahvatut läiget metsale. Suur vahtraleht lendab mulle näkku; häigan käega ja otsekohe kahjatsen seda, kuna terve mu käsi on märg ja isegi varrukast tilkus sisse paar piiska. Pistan käe tagasi taskusse.

Näib, nagu hiiliksid puude varjus salapärased kogud ja tantsiksid mingit saladuslikku tantsu. Puude vahel hõljuvad varjud ja metsakohin tahaksid nagu mulle midagi sosistada. Kuu peidab oma plekilise palge pilve taha. On juba täiesti pime. Mul on tunne nagu vangil kitsas kongis, tungin läbi pimeduse, oodates iga silmapilk, et nüüd pörkan vastu puud. Metsakohin, vihmapladin puudelehtedel ja minu sammude saps-saps on ainsad hääled mu ümber. Komistades künklikul maal sammun ebakindlalt läbi metsa, vihm tilgub mulle krae vahele. Kuu ilmub pilve tagant, muutes kogu ümbruse natuke jubedaks. Mõned kahvatud valgusekiired tungivad maani, sammun pimedast

valgemaile aladele, seal jälle puude alla pimedikku. Puude haralised oksad tahaksid nagu püüda mind oma rüppe ja mulle tundub, nagu tahaks mõni oks mul koguni silma välja torgata.

Usna lähedal hakkab koer uluma. Ta algab mahalaist toonest ja läheb siis üle nii kõrgeile, et ulung lõpeb kilkamisega. Paar lühikest haugahustust ja jälle algab veniv ulgumine, mis tungib üdini. Reks kurdab ja kaebab, vist on tal kõht tühi.

Eemalt paistab juba lagendik, selle keskel mu hätt. Jõuan kahvatusse valgusse ja käratan koerale juba eemalt: „Jalamaid vait!“ Reks teeb paar riuksatust ja kui lähen teda päästma ketist, et lasta tuppä, kargab ta mu najale ja püüab lakkuda nägu. Temagi koerasüdamel oli vist jube hakanud! Astun tuppä, jättes välja mühama metsa ja mässava tuule, mis ulub korstnas ja peksab lahtist laka- luuki vastu seinä; sammeldunud katusel hüplevad lehed ja tontlikud varjud löövad oma tantsu ümber onni. Kui suure muutuse toob öö looduses! Sügis on metsas ja kogu looduses...

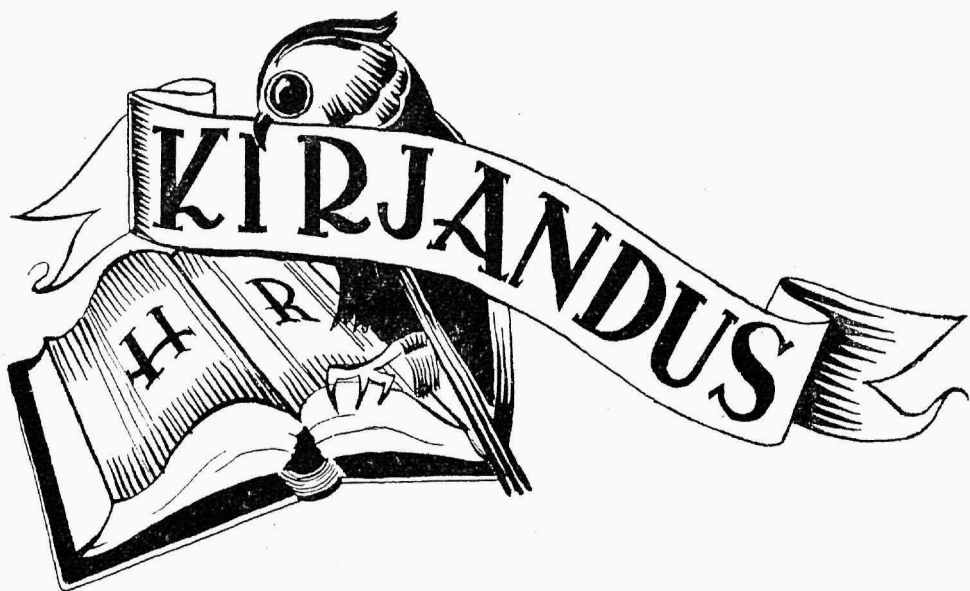
Ralf Permann

Kevade hüüd

*Kuula, kuis kostab kevade hüüd;
sinuga tulla, mu sõbrake, väike,
on minu suurim ja palavaim püüd
— vaata, kuis kutsub meid päike!*

*Jõgede-veeri matkatal koos,
vaadelda rändavaid, hõbeseid pilvi:
(vaata kuis hüüab meid rohetav loos!)
kuulata hullavat, embavat iili.*

*Uued meil teed ja vaated on een,
tervitab haabade salalik sahin;
sammume käsikäes kaksil teel —
saatjaks on puude malbe kahin.*

Tulevikuradalased, asuge teoseid arvustama ja tutvustama!

Tallinna tulevikuradalastel tärkas mõte — astuda lähedasse kontakti tänapäeva kirjandusega. Nad leidsid, et noored raamatusõbrad peaksid lugema ja tundma õppima kõiki tähelepanavamaid eestikeelseid teoseid, mis meie raamatuturule ilmuvad.

Vastu tulles kirjandushuviliste noorte soovidele, hakkab „Tuleviku Radade“ toimetus avaldama süstemaatiliselt tutvustavaid lühiarvustusi nii algupärase kui ka tõlkekirjanduse kohta. Viimasel ajal ilmunud ja ilmu-
vaid teoseid on lubanud arvustamise otstarbel saata „Tuleviku Radadele“ meie suurimad kirjastused: Eesti Kirjanduse Selts, osäühisus „Noor-Eesti Kirjastus“, kirjastuse osäühisus „Loodus“ ja Eesti Kirjastuse Kooperatiiv Tartus. Ütelgem nimetatud kirjastuste juhatustele suurim aitäh!

Noored raamatusõbrad ja tulevased arvustajad, ärge keelake oma kaasabi käesoleva suure ülesandē teostamisel! Teatage oma aadressid „Tuleviku Radade“ toimetusele (Tallinn, Sakala 51), ära näidates mislaadi teoseid nõustute arvustama (ilukirjandus, populaarteaduslikud, elulood). Toimetus saadab Teile soovitud raamatu postiga. Raamat tuleb ühes arvustusega saata toimetusele tagasi. Ajakirja Tallinna osakonna juures töötav TKVÜ (=Tallinna Koolinoorsoo Vaimukultuuri Ühing) asetab arvustatud teosed raamatukokku, kust neid võivad laenutada kõik kirjandushuvilised tulevikuradalased.

Toimetus.

RAAMATU PALVE.

Palun Sind, armas lugeja:

1. Ära mind riku, määri ega lõhu, vaid hoi mind hoolikalt nagu head sõpra, milleks tahan ju Sulle olla.

2. Tuues ja viies, eriti halva ilmaga, pane mind portfelli või paki paberisse, midu rikub niiskusi mu kaaned.

3. Ära katsu ega ava mind mustade või märgade kätega, ära niisuta lehitsemiseks sõrmil! See määrib paberi ja võib levitada haigusi.

4. Pööra lehti kuivade näppudega, võttes neid ülemisest nurgast!

5. Lugemisjärje märgiks ära murra lehe nurki ega pane vahele pliatsit, sulepead või nuga, mis rikub köidet. Kasuta selleks paberriba.

6. Käeshoidmisel ära murra mind pahem-

pidi, kus juures murdub kõite selg ja lehed tulevad lahti. Aseta mind lauale või hoi kahe käega!

7. Ära kirjuta ega kriipsuta mu lehtedele ega kaantele, see segab teisi lugejaid ja teeb mu neile vastikuks.

8. Kui leiad raamatus rikkeid — määrimisi, kirjutusi, rebitud või puuduvad lehti või muud — teata sellest kohe koguhoidjale!

9. Ära laena mind edasi oma tuttavatele, vaid vii viivatamata tagasi kogusse, kust asjahuvilised mind ise saada võivad.

10. Hoolikal hoidmisel on raamatu iga pikk ja vanade eksemplaride parandamise asemel võib kogu kasutada oma summasid uute raamatute muretsemiseks.

Tänan Sind!

„EESTI RAHVAKUNST“

Kirjutanud Tiiu Kadak, redigeerinud F. Linnus (Leinbock). Elav Teadus nr. 55. Eesti Kirjanduse Selts, 104 lk., 50 pilti. Hind 1 kroon.

Hiljuti on ilmunud Tiiu Kadaku sulest teos, milles leiab käsitlust meie eivanemate rikkalik ja maitsekas kunstikäsitöö ning mida soovitakse seada eeskujuks ka meie aja kunstile ning kodukaunistusele. Teiste poolt on jälle mõnitatud seda kui õllekanu-, seeliku- ja „pastlakultuuri“ ning selle elustamispuuet. Kuid ei ole ju viimase paarikümne aasta jooksul ilmunud ühtki kokkuvõtlikku raamatut, mis vähegi ligemalt tutvustaks meile seda mineviku sajandite määratust loomingut, mis on kuhjatud Eesti Rahva Muuseumi suurtesse ruumidesse. Küll on aga avaldatud E. R. Muuseumi aastaraamatuis jm. etnograafiliste üksikküsimuste üle rohkesti monograafiaid. Ning etnograafia alal on täitnud seda nõuet Gustav Ränga „Vana-Eesti rahvakultuur“; seda püüab nüüd taotella Tiiu Kadaka hiljuti ilmunud teos „Eesti rahvakunst“, mille teadusliku asjatundlikkuse eest vastutab E. R. Muuseumi direktor F. Linnus.

Oma teoses on autor süstemaatilisel ja ka väga rahvalikult valgustanud kõike seda parimat, mis meie naiste ja meeste ilutunne on loonud nii puu-, metalli- kui ka tekstiiltoodete alal, nii et lugeja saab selge ülevaate meie rahvakunsti arenemisest.

Mis tekstisse puutub, siis autor on seda elustanud rohketel rahvalaulukatkenditega, nagu (lk. 68):

„Kuub mul paistab Kuramaale,
Siis tuleb poissi Poolamaalta,
Kulla kuue toime peale.“

Või jälle — (lk. 90):

„Põltsamaal on põlled pikad,

Küll on pikad, küll on laiad,

Küll on otsani kirevad.“

Autor on toonud ka paralleele hõimurahvaste ja teistegi rahvaste rahvakunstist. Seletavate lisanditena on autor veel kasutanud repliike, mis teemasse üldse ei kuulugi, (lk. 45), nagu F. Leinbocki (Linnuse) andmete järgi rääkinud hiidlased, et 1853. a. paiku olevat nende rannas uppunud üks suur inglise aurik, laadungiks inglantina, millest hiidlased teinud enestele hiljem noatuppi.

Autori jutustamisviisi on kerge ning ladus. Paiguti on sõnastik küll liiga lilleline, nagu (lk. 14): „Ei seedrid ei palmid ei kasva me maal“, ja (samal lk.): „Selle asemel on aga meie käsituses seisnud lõpmatud metsad ja laaned uhkeid kuuski ja mände, millele lehtpuudest seltsisid valgekoorsed kased, käharpäised lepad ja rida teisi, nende hulgas ka tamm, see puuriigi uljas kuningas,“ — see lause võiks figureerida stiilinäitena autori poolt. Mujal aga seltsib ilusaile sõnadele autori huvi ja armastus oma töö vastu. — Muide elustavad raamatut veel 50 selgitavat pilti, mille hulgaga võrreldes on raamatu hind väga odav. Nii peaks see ainulaadne teos mitte ainult teed leidma iga rahvusteadliku eestlase ja kooli raamatukokku, vaid võiks palju äratust pakkuda ka tegelikuks kodukaunistuseks, eriti käesoleval rahvusliku kodukaunistuse aastal.

Ja ilu harrastus kui niisugune on meiegi rahvale juba igipõline väärtus, millest oli teadlik juba muistnegi laulik, töötades:

„Ennem ma une unetan,
Maha jätan magamise,
Kui et ma ilu unustan,
Röömu kallista kaotan.“ —

JULIUS SELJAMAA

J. Westholmi gümnaasiumi õpilased ekskursioonil.

Franciscuse eluloost.

Joh. Hiiemets: „Franciscus Assisi’st“. Vendluse kuulutaja. Piltidega. 131 lk. Hind 1 kr. 50 snt. „Suurmeeste elulood“ nr. 36. Eesti Kirjanduse Selts, Tartu.

Ümbritsevas maailmas huvitab meid suurimal määral ainult inimene. Seepärast on ka mõistetav suur huvi inimesetundmise vastu. Inimeste ja inimühiskonna tundmaõppimisel on parimaks vahendiks biograafiade lugemine. Suurte meeste elulood on lood viletsusest, lood võitlusest madalate instinktidega.

A. 1182 sündis Itaalias Assisi linnakeses mees, keda omal ajal naerdi ja põlati ja keda hiljem ümbritseti ülimate aupaistega. Too mees oli Giovanni (Francesco) Bernardone — inimliku alandlikkuse kuulus prohvet. Franciscuse elu on teravamaid näiteid uue elustiili otsimisest: tema pööras hoopis uue lehekülje ega püüdnud väikest viisi parandada. Tema julges ja oskas elada nii, nagu seda dikteeris tema parem arusaamine. Too „Issanda kerjus ja Jumala narr“ on kui hele kiir teisest maailmast ikka kütkestanud inimkonda. Kunagi enne Franciscust polnud inimkonna tuleviku küsimus nii teravalt päevakorral. Tekkis oht, et ideaalid lämbuvad jäädavalt, et kaob alanduses Issandale järgiv kristlane ja jääb vaid toredas rüüs ja relvis uskmatuid hukkav mõõgavend, kelle kõrval kaotab oma väärtuse ka üksinduses palvetav munk. Et seda siis-

ki ei juhtunud, et pääsesid valla uus vaim ja uus idealism, selle eest võlgnetakse tänu Pühale Franciscusele.

Franciscuse vanemal oli küllaldaselt varandust, et võimaldada pojale lõbusat põlve. Ja nooruk oskas elu nautida. Olles 16-aastane, hakkas ta juurdlema rikkuse ja vaesuseprobleemi kallal. Juba tollal ütelnud ta: „Mul on ükskõik, mida minust arvatakse; — ükskord aga austab mind terve maailm.“ Tema kaasabil saavutasid vähemad vennad mõningaid paremusi. Fratres minores — nii nimetas ta ka hiljem end ja oma ordukaaslasi.

23-aastasena haigestus Franciscus raskesti. Tervenemuna ei huvitunud ta enam elunautimisest. Ühel ööl nägi ta imeliku unenäo. Ta nägi toredat lossi täis relvi ja varandust; keset saali istus imekaunis neid, justkui mõrsja peigmehe ootel. Franciscus teadis, et tema nimeks on vaesus. Siitpeale hakkab ta sammuma sisemise murrangu teed, hakkab otsima uut eluideaali. Teda ei rahulda annetamine, ta tahab ise läbi elada abipaluja kurba osa. Sellest oli aga veel vähe. Varsti külastas ta pidalitõbiseid, jagas haigeile raha ja suudles neid. Hiljem nägi Franciscus oma uue elu algust just nois kokkupuuteis pidalitõbistega. Peagi selgus talle tema kutsumus: elada täielikus vaesuses, teenida üksnes Jumalat, rännata ja kuulutada tema õpetust maal ja linnas.

— Goethe olevat ütelnud, et kes vabadusest ja vendlusest koos räägib, on kas utopist või šarlatan. Franciscus aga näitas tee Skylla ja Charybdis vahel kiidetud vabaduse ja vendluse maale. Ta mõistis, et suhtumiste ja süsteemide valik ei muuda oluliselt midagi, kui teooriate ja teoreemide valed alused — aksioomid, püsivad. Ta tundis, et maailmas valitsevaid vastuolusid ei saa iial lahendada „normaalsel“ teel ja et seda ei saa teostada „normaalsed“ inimesed.

Le Jongleur de Dieu — Jumala narr, nii nimetas ta ennast. Franciscus tundis, et seal, kus valitseb heaolu, lõdvenevad oskus ja moraal. Tema tulevikupilt oli teissugune. Via Christi, Kristuse tee, — see pidi saama tema ja ta vendade teeks. Jääda truuks emand Vaesusele, jääda Issanda kerjuseks, — see jäi Franciscuse ülimaks püüdeks. Ta tungis elusügavusisse ja veenas rahvast oma paeluva kõnega. Päike ja mullapind, metsad, linnud, evangeelium ja trubaduuri luule — kõik näis ühinevat temas võimsaks kiituslauluks Loojale.

Vähe tunneme inimesi, kes on maitsenud ülimalt õnne. Üks neist aga oli kahtlemata Franciscus Assisist. Kui talt küsiti, milles seisab ülim õnn, lausunuvat ta: „Kui jõuame S. Maria degli Angeli juurde, olles niisked vihmast, külmunud ja nälginud, ja kui me koputaksime väravale ning vaht tuleks, ei avaks meile aga mitte, vaid laseks meid poole ööni seista lumes ja vees, — ning kui meie sellest hoolimata kiidaksime ja tänaksime Jumalat, siis: selles olekski täiuslik rõõm.“

Franciscus mõistis, et rahu ei leita töös ega lõbustusis, maailmas ega kloostris, vaid oma hinges. Selle asemel et anda nautitsemisele, valis ta alanduse ja kannatuse tee. Maailm on kuulnud palju häid õpetusi puhtaima ja täiuslikema rõõmu leidmiseks. Kuid vaevalt leidub neid, kes tahaksid käia selle rõõmu ülemaalja rada. Kuid kas on palju teistel radadel sammujaid, kes tohivad tunnustada, et nad on tundnud ülimalt rõõmu? Franciscuse hingeolu oli puhas ja teesklemata, ta oli tõesti leidnud oma ülima õnne. Ja ometi, oleksid haige muinasjutukuninga saadikud tõtanud kohale, et leida õnneliku inimese särki, nad oleksid pidanud lahkuma pettunult. Sest tal ei ol-

rudki särki.

Kuigi ka Franciscuse elu ei möödunud pettumusteta, ei suutnud see ometi kaotada ta õnnetunnet, ja keset oma elu suurimaid füüsilisi kannatusi, vaeveldes surmaagoonias, kirjutas ta „Päikeselaulu“, üleva hümni Loojale.

3. okt. 1226, varsti pärast päikese loojangut, uinus ta. Ta suri võitja surma. Üksnes äravalituile on antud säärane surm. Alles peale ta surma võisid kõik näha seda, mida seni teadsid vaid vähesed — Kristuse haavu ta kehal.

Chesterton nimetab Franciscust Kristuse peegelduseks. Ja tõesti, Püha Franciscus on kaugelt enam Kristuse peegel, kui kuu päikese peegel. Franciscus ei armastanud inimlikkust ja kristlikkust, vaid inimesi ja Kristust. Tema Jumal ei ole mõte Jumalast, vaid tegu, loodus, saatust, alatine sünnitamine ja alatine ohverdamine. Ta ei nimetanud loodust emaks, vaid tuld vennaks ja vett õeks. Ta mõistis esimesena looduse ja Jumala ühtsust. Imsi ja nägemustes elab ta sellele Jumalale. Ta ei näe Jumalas eeskätt mitte lunastajat kurbusest, ka mitte lunastajat õndsuseks, vaid lunastajat valgustamise, võitluste ja enesesalgamise kaudu. Ta armastas oma saatust ja see armastus laskis tal tunda ülimalt rõõmu võidust enese üle. Looduse kaudu tundis ta Issanda ligiolekut. Ta suleb evangeeliumi, kui kuuleb koidikul siristavat lindu.

Me näeme, et Franciscus oli kaasajast kaugel ees. Ta oli liberalismi ja demokraatia teerajaja, humanismi kauge pioneer. Tema maailmavaade kajastub Tolstoi ja Dostojevski töodes.

Franciscus tõestas kõikjumaluse teooria juba 500 a. enne Spinozat. „Kiidetud olgu Jumal õe maana, mis vilja, rohtu ja õitsevaid roose maailmale kannab!“ ütles ta.

Lõpetades Vendluse Apostli karakteriseerimise, meenuvad mulle J. W. Goethe sõnad:

„Weltseele, komm, uns zu durchdringen!
Dann mit dem Weltgeist selbst zu ringen,
Wird unserer Kräfte Hochberuf.
Teilnehmend führen gute Geister,
Gelinde leitend höchste Meister
Zu dem, der alles schafft und schuf.“

EDUARD HERM.

„Ülestõusmine“

Leo Tolstoi romaan. Tõlkinud Erni Hiir. Eesti Kirjanduse Seltsi trükk, 304 lehekülge, hind 3 kr. 75 snt. „Maailmakirjandus“ nr. 2.

Eestikeelset Leo Tolstoi „Ülestõusmist“ võib lugeda täiesti õnnestunud tõlkeks. Täoliselt kaob tõlkimisel teose omapära. Nimelt selles mõttes, et iga keel on laadilt eri-

nev, tal on ainult temale omased väljendused ja võtted, milliseid on raske teises keeles edasi anda. Kirjanik Hiire tõlgitud „Ülestõusmist“ lugedes pole aga mingit kahtlust, et tegevus sünnib Venemaal ja venelastest tegelaste keskel.

„Ülestõusmine“, mis ilmus trükist aastal 1899, kuulub romaanide-sarja, millega Tols-

toi tahtis anda ülevaatliku pildi kogu tolle Vene elust-olust. Üldine viga, mis nende üksikromaanide juures ilmneb, on aine liiga suur ulatus. Tolstoi jäi see sari lõpetamata — surm sulges Suure Tõetsija silmad. Tolstoi oli sügavalt usklik. Selles veendes on kirjutatud ka „Ülestõusmine“.

Teose peategelases, autobiograafilises kujus Nehljudovis, näeb kirjanik ärkavat Vene haritlaskonda, keda on riivanud Lääne-Euroopas ärkanud valgustatud ajavaim. Naistegelases Maslovas aga kujutab kirjanik pimeduses viibivat alamkihti, keda sealt välja kiskuda on vägagi raske.

Tüdruku noorelt võrgutanud, seejuures vähematki hingepeena tundmata, siirdub vürst Nehljudov laiale ja pillavale kaardi-väelase elule. Temale kui rikkale ja suursugusele ohvitserile on avatud parimategi majade ukсед. Kuid ta tüdineb peagi kõigest elutoredustest ning hakkab otsima mõtet oma elule. Temas ärkab kaua varjul olnud „parem Nehljudov“.

Nehljudov pidas auametina vannutatud kohtuniku ametit. Ametikohuste täitmisel näeb ta ühel päeval süüpingis Maslovat — tema endist Katjušat, tema esimest noorusarmastust, kelle ta nii julmalt oli hülganud. Nüüd taipab vürst, mida ta on otsinud. Ta peab päästma oma Katjušat Kreisiülem Maslennikovi polgukaaslasena ja sõbrana saab ta loa Maslovat vanglas külastada. Viimane teda ei tunne, küll aga mäletab.

Veidi hiljem, kui vürst lubab Katjušat

raida, et sellega oma süüd lunastada, vi-hastub viimane. Liiga sügavale südame põhja on mattunud tema see noorusarmastus. Häbi ja alandus olid kasvatanud sellele paksu jultumuse korra. Teadmine, et ta ei suuda Maslovas Katjušat äratada, teeb vürsti ääretult kurvaks. Ta katsetab veel, aga midagi ei aita. Madslova püsib oma eelarvamuste kütis.

Agas siis kuuleb Nehljudov korraga, et Maslova olevat loobunud joomisest ja lubanud vastu võtta tema poolt võimaldatud koha vangimaja haiglas. Kõnelus Maslova-ga kinnitab seda arvamust. Ning siis, teose lõpu poole, 298. leheküljel ütleb Nehljudov, kes saab aru, et Maslovas on alanud ülestõusmine, järgmiselt: — „Jaa, jaa, ta on hoopis teine inimene!“

Niisuguse positiivse pöördega lõpebki teose I osa. Osavalt seob kirjanik selle motiiviga romaani järgmiste osadega. Lugenud esimest osa ei või lugeja kuidagi jätta rahuldumata oma uudishimu. Kõik olukorrad ja vahekorrad jäävad lahendumatuiks. Kõnesolev raamat annab äärmiselt põhjaliku ja ülevaatliku pildi vene kohtupidamisest, usust, seltskonnaelust, seisusevahedest jne. Sügavasisulise ja kauaks meeleesõbiva romaania on „Ülestõusmine“ üks paremaid Tolstoi loomingus „Sõja ja rahu“ ning „Anna Karenina“ kõrval, nii et isegi Aeg, see kõigkõvims hävitaja, pole suutnud vähendada selle romaani väärtust, pigemini kasvatanud. A. Laas.

Teisi teoseid.

T. S. Turgenev: Isad ja lapsed. Tõlkinud M. Sillaots. Looduse Kroonine Romaan nr. 88. K./Ü. „Looduse“ kirjastus Tartus 1936. a.

Käesolev, vene tähelepandavama jutukirjaniku romaani käsitleb kahe sugupõlve — isade ja poegade — erinevat hingeelu ja vaateid. Teose tegevusajaks on 1859. a. suvekuud.

Vanema sugupõlve esindaja Nikolai Petrovitš Kirsanov sai vanemalt sõjaväeteenistusele ettevalmistava kasvatusena. Kuid „ta murdis jalalu just samal päeval, mil saabus teade tema kohalendamise kohta... ta jäi eluajaks „lonkurikeseks“. Ta tegeleb põllumajandusega. — Tema vend Pavel on olnud kord laialt elav ohvitser ja naistekütt. Armastusintrigist põhjustatuna läheb ta erru ja elab vanapoisina venna mõisas. Ta matkib inglaste riietust ja kombeid, kaldudes pedantsuseni.

Nikolai poeg Arkadi on õppinud ülikoolis. Peterburis tutvub ta Jevgeni Vassiljev Bazaroviga. Viimane eitab nihilistlikult iga-suguseid põhimõtteid. Arkadigi võtab sa-

mad põhimõtted omaks, kuid siiski ei vabane ta nii suurel määral „vanast vaimust“ kui Bazarov. Pavel Petrovitš ja Bazarovi vahel tekivad ägedad vaidlused ja hõõrumised, mis arenevad naeruväärse kahevõitluseni — ilma sekundantideta.

Selle kõrval arendatakse ka väikest armastusintriggi Bazarovi ja Arkadi vahel, kuigi kumbki neist enda ütluse järgi ei tunnusta armastust Anna Sergejevna Odintsova pärast. Lõpuks see lahendub sellega, et Arkadi naitub Anna õe Katjaga.

Vahepeal külastavad noormehed Bazarovi vanemaid. Viimased armastavad oma poega siiralt. Ema on peaaegu minestamas, kui näeb poega. Vanemate hoolitsemine tüütab Jevgenit nii, et ta varsti ära sõidab, mis muidugi vanemaid ülimalt kurvastab. Kuid ta ei leia ka mujal püsi ning tuleb uuesti koju. Ühte tüüfushaiget ravides ta nakatub ning sureb. Nüüd on ta vanemad põhjalikult murtud. — Arkadi elab peale naitumist vaikset elu oma is mõisas.

Teos on üldiselt kirjutatud realistlikult. On kasutatud õnnestunud ümbruse- ja loo-

J. Westholmi gümnaasiumi õpilaste spordi-auhindu.

dusekirjeldusi. Faabula areneb usutavalt. Teose tegelaste iseloomustuses aga on mindud mõnes suhtes liiga kaugele. Näiteks Bazarovi kaju tundub liiga jõhkrana. Sellevastu tema vanemaid on kujutatud liiga tühistena, ebausklikena ja väiklastena.

Peale huvitava põhisündmustiku annab käesolev teos meile ka ülevaate toleaaegsest vene seltskonna ja võimumeeste elust ning tõekspidamistest.

—ah—el—

John Galsworthy: Hõbelusikas. Looduse Kroonine Roman nr. 98.

Nobeli laureaat John Galsworthy esitab nimetatud teosega läbilõike keskklassi kuuluvate inglaste seltskondlikust ja perekondlikust elust mõned aastad peale Maailmasõda. Arusaamine moraalist ja sellest, mida võib ja mida mitte, on muutunud vabamaks ja kui vaba käitumist ja mõtteviisi loetakse süüks ühele, peavad süüdistajad tunnistama, et nad oleksid antud puhkudel toiminud ja rääkinud samuti.

Teose peamotiiviks on seltskondlik intriig. Peamotiivi kõrval käsitletakse kõrvalmotiividena armastusintrige Marjorie ja ta kahe austaja vahel, siis poliitilisi küsimusi ja elu parlamendis.

Kuigi teos on osalt laialivalgud, tundub ta siiski huvitavana ja köitvana. See johtub kirjaniku meisterlikust jutustamisoskusest. Tüübid on usutavad ja elulised ja peaaegu

kõik sümpaatsed. Isegi Marjorie Ferrar.

Stiililt on teos romantiline, see nähtub selgesti juba väheseist kirjeldusist. Üldse pöörab autor vähem tähelepanu ümbrusele, kui just isikuile ja mitmesuguseile probleemidele.

Jutustavais osis on laused sageli pikad — mitmete kiil- ja kõrvallausetega, kuid need ei sega siiski arusaadavust.

Lihtsa peamotiivi tagapõhjanaan kirjanik osanud anda huvitava läbilõike inglastest — nende muredest ja seltskondlikust elust.

H. Pukk.

K. D. Wiggin: Päikeseoja Becky. Looduse Kuldraamat nr. 56.

Ameerika noorte lemmikautor Kate D. Wiggin jutustab kõnesolevas juhtumusrikas raamatus Becky noorpõlvest. Teos algab Becky lahkumisega kodust ja asumisega tädi juurde elama. Autor kujutab sooja kaasaelamisega Becky pisitillukesi rõõme ja muresid kodus ja koolis kuue aasta kestel. Otse südantliigutav on, kuidas Becky hoolitseb puudustkannatajate koolilõdede eest. Ja millise hoole ja innuga õpib Becky õpetajaseminaris! — See huumori ja sümpaatiaga kirjutatud raamat tohiks huvitada kõiki noori.

PEDRO KRUSTEN, Vehklemõisa aednik. Roman. Noor-Eesti kirjastus Tartus 1936. a.

Teose aineks on meie lähem minevik.

Siin kujutatakse endist mõisaelu, mõisniku ja eestlase vahekorda. Näeme, kuidas ka mõisa piiratud oludes sirgub uus põlv, kelle selg ei paindu mõisniku ees ja kes julgelt nõuab endale mõisnikuga ühesuguseid õigusi.

ED. GROSSCHMIDT, Sõjavangis. Noor-Eesti kirjastus Tartus 1936. a.

Ed. Grosschmidtilt on see juba teine meemuaaridekogu. Esimeses neist „pealuu märgi all“ jutustab autor meile kuulsusriikka väeosa, Kuperjanovi partisanide võitlustest Vabadussõjas. Käesolev teose aine on võetud Maailmasõja päevilt. Autor, kes Maailmasõja ise kaasa tegi ja hiljem sakslaste kätte vangilanges, jutustab meile siin väga ladusalt ja elavalt kõigist läbielatud sündmusist ja sõjaeegseist oludest. Me tutvume tema kaudu laguneva Vene rindega, Saksa vangilaagriga ja hiljem eluga Vene punaväes. See on tükike ajalugu lähemast minevikust, mis meie silme eest siin mööda rullub.

L. KIBUVITS, Manglus Sepapoeg. Jutus. Noor-Eesti kirjastus Tartus 1936. a.

L. Kibuvits leidis tunnustust oma romaanidega „Soomustidruk“ ja „Paradiisi pärisperenaine“. „Manglus Sepapoeg“ ei suuda küll püsida päriselt mainitud teoste

tasemel. Tundub, et autor on tahtnud palju pakkuda, kuid see pole tal kõigiti õnnestunud ja läbiloetud raamatust jääb veidi ebamäärane mulje. Siiski peab tunnistama, et teos on küllaltki huvitav lugeda.

L. KIBUVITS, Kass arvab, et... Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirjastus Tartus 1936. a.

Leida Kibuvits on lühikese ajaga suutnud endale võita tunnustatud naiskirjaniku kuulsuse. Ka tema viimane teos „Kass arvab, et...“ aina kinnitab meis veendumust ja usku tema kirjanduslikesse võimeisse. Siin avaldub jälle autori terav tähelepanuvõime ümbritseva elu suhtes ja tema võime jututada seda väga kõitvalt ja vaimukalt. Huvitav on käesoleva teose kompositsioon. Kõiki sündmusi laseb autor jutustada meile kass Kukimil. Tema suu läbi osutub autoril võimalikuks huvitavamalt arvustada ümbritsevaid olusid ja naeratada mõnegi inimnõrkuse ja iseärasuse üle. Teos ise koosneb üksikuist elupiltidest — novellidest, mille seob ühte kass Kukim, kes esineb neis novelles ka kõrvaltegelasena. Kõnealune teos pakub meile võimalust tutvuda autoriga ka illustreerijana. Autori illustratsioonid on meeldivad ja tähelepanuväärsed ja aitavad kindlasti tõsta teose väärtust. Tutvuge selle teosega ja kindlasti see huvitab teid!

Rahvusvahelise Kirjavahetuse Eesti Büroo teateid

Sügisel ellukutsutud büroo õpilaskirjavahetuse korraldamiseks on avaldanud elavat tegevust. Eesti õpilastele on võimaldunud astuda ühendusse paljude maade „ametivendadega“. J. Westholm'i eragümnaasium kuulub nende väheste koolide hulka Eestis, mille õppekavva kuulub ka prantsuse keel. Seetõttu tundsid selle kooli kasvandikud huvi kirjavahetuse vastu prantsuse õpilastega. Avaldame siin mõnede Prantsusmaalt saabunud kirjavastuste tõlked.

Chantilly, 28. veebruaril 1937.

Kallis

neljapäeva õhtul, tulnud koolist, missugune oli mu üllatus, kui mu vanemad andsid mulle edasi Sinu kirja.

Täna Sind kirjamarkide eest, mis Sa mulle saatsid oma kirjas. Ka mina saadan Sulle mõned igas kirjas, mida Sulle tulevikus kirjutan.

Mis puutub Sinu fotosse, ta valmistas mulle suurt rõõmu, meelstasti lisan oma kirjale oma päevapildi. See foto võeti, kui ma olin 13^{1/2}-aastane. Nüüd ma olen juba 15^{1/2} aastat vana. Sel suvel ma lasen end fotografeerida ja saadan Sulle siis värske ülevõtte.

Eile ma näitasin Su kirja oma saksa keele õpetajale, sest see oli tema, kes mulle teatas Su aadressi. Ta oli võlutud prantsuse keelest, mida Sa mulle kirjutasid. Ta tegi mulle ülesandeks Sulle õnne soovida, sest Sa kirjutad väga head prantsuse keelt. Jätka, ja meil saab olema väga huvitav kirjavahetus.

Sa ütlesid, et Sa tuled võib-olla Pariisi. Kui Su soov selle reisu suhtes täitub, loodan, et tuled ühes oma vanematega mind vaatama. Minu vanemaile oleks suureks rõõmuks teid vastu võtta. Mul ei ole niisuguseid võimalusi nagu Sinul välismail reisimiseks, aga ma loodan, et varem või hiljem võime mõtteid vahetada ka otsesest lähedusest.

Prantsusmaal ei ole nii külm kui Eestis, temperatuur väga harva langeb — 15°-ni. Sel aastal ei ole Chantilly's lund enam sadanud kui umbes 5 cm.

On Sul venda või õde? Mul on II-aastane vend, kes tunneb elavat huvi minu välismaise kirjavahetuse vastu.

Kuna Sa oskad saksa keelt, loodan, et Sa teed mulle rõõmu kirjutada mõned laused selles keeles. Ma katsun siis omalt poolt järgmistes kirjades Sind selles suhtes jäljendada.

Lõpetan seekord. Võta vastu parimad sõprusavaldused Prantsusmaalt oma prantslasest sõbralt.

(allkiri).

Postsriptumis prantsuse õpilane juhib tähelepanu ühele veale, mille westholmlane on teinud prantsuse keele õigekirjutuses.

Teine kiri on saabunud Prantsuse tööstusrajoonist Belgia piiri lähedal. Kirjale on lisatud käsitsi joonistatud umbkaudne ümbruskonna kaart. Laseme ka siin kirjal endal kõnelda.

Armentières, esmaspäeval, 15. veebruaril 1937.

Kallis!

Täna ma sain oma õpetajalt Sinu aadressi ja koolis viibides ma kirjutasin seda kirja. Väljas ilm on ilus, termomeeter näitab kesktalve + 13°. Elan Lille's, Armentières'is, olen kostil. Lille on suurest Prantsusmaa viies linn. Mulle öeldi, et Sind huvitavad loodusteaded ja foto. Minul on selleks skautlus, milleks kulutan enamikus oma vabast ajast.

Siiski tunnen huvi ka loodusteaduste vastu. Olen kindel, et meie fauna ja flora erineb suuresti Eesti omast. Ka ülesvõtmine huvitab mind: olen teinud fotosid Prantsuse ja Belgia linnadest. Välismaist olen külastanud Belgiat ja Lääne-Saksamaad. Kas Sa oled reisinud oma naabermais Lätis ja Venes?

Minu isa on vabrikant. Tema käitises töötavad suvel 50 ja talvel 75—80 töölisi. Olen 14-aastane, minu pikkus on 1,75 m ja kaalun 63 kg. Järgmise kirjaga saadan oma foto. Kahetsen, et olen takistatud seda tegemast juba praeguse kirja puhul. Aga mul ei ole ülesvõtet kaasas, ja koju lähen iga 8 päeva tagant.

Lõpetan oma kirja sooviga Sinult saada vastust nii ruttu kui võimalik.

(allkiri)

„Tuleviku Rajad“ ilmuvad üks kord kuus (välja arvatud juuni, juuli ja august).
Tellimishind kr. 2.— kogu õppeaastas, 90 snt. sügispoolaasta, 115 snt. kevadpoolaasta. Üksiknumber — 25 snt. Vastutav tegevtoimetaja: Karl Mihkla.
Toimetus: Joh. Aavik, Harald Jänes, Otto J. Küsel, Hugo Lepik, Oskar Parlo, Helene Tamverk, Aleksander Vaigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu.
Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Sakala 51. Tarvitamata käsikirju alal ei hoita. Käsikiri saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud mark.

Väärtuslikku

populaarteaduslikku

kirjandust

koolidele ja
kogudele:

A. PARTS:

Läbi Aasia südame

Sven Hedini elulugu reisisid. 153 lk., rohkesti pilte. Hind 2 krooni. Teoses käsitletud Sven Hedini kuulsate reiside kirjelduse aluseks on võetud Hedini enda kirjutatud rohked noorsoo- ja rahvaraamatud, millistest mõned on suurrahvaste juures elanud läbi 25–30 trükki.

Prof. dr. ED. TENNMANN:

Ekstaas ja müstika

Hind 4 krooni.

Prof. E. Tennmann'i teaduslik-populaarteaduslik teos on huvitavamaid raamatuid meie populaarteadusliku kirjanduse alal ja käsitleb ning analüüsib ekstaasi ja müstikat olemust harukordse huvipakkuvusega.

JOH. NIGGOL:

Matkapilte Kamtšatkast

Hind kr. 1.75

Teose autor jutustab oma isiklikest tähelepanekuist nii Kamtšatka looduse, rahva, selle eluviiside ja muude iseärasuste kohta, millised ta ammutas oma mitmeid aastaid kestnud reisel läbi selle maa südame.

HERMAN LÖNS:

Libahundid

Tõlkinud T. Kaarheit, hind kr. 2.50.

„Libahuntides“ annab H. Löns rabataguste talupoegade tasapinnast nähtuna läbi-
lõikelise ülevaate Euroopa ajaloo ühes koledamast ja kurvemast ajajärgust, n. n. kolmekümne-aastasest sõjast, mis möllas Euroopa mandril kolme sajandi eest.

O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“

TARTUS, G. ADOLFI 8